

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Polanšek, Emanuel. Prvi mož v deželi ostaja Peter Kaiser : presenečenja deželnozborskih volitev na Koroškem minulo nedeljo / Emanuel Polanšek.**- Kljub pričakovani zmagi socialdemokratov z deželnim glavarjem Petrom Kaiserjem na čelu je na nedeljskih volitvah 4. marca 2018 visoka zmaga Kaiserja preseгла celo najbolj optimistične prognoze. SPÖ je zaupalo svoj glas skoraj 48 % volivcev in volivk, ki so starega in novega deželnega glavarja opremili z 18 od 36 mandator v novem deželnem zboru. Večina proti SPÖ je zunaj teoretičnih možnosti in Kaiser bo lahko v miru izbiral med tremi možnimi koalicijskimi opcijami.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 10 (9. mar. 2018), str. 4-5**
- **Kokot, Milka. Odnos do vrednot mora ostati kot spomin in opomin : Milka Kokot, predsednica Zveze slovenskih žena / Milka Kokot.**- Temelje letošnje polokrogle slavljence - Zveze slovenskih žena - so gradile značajne in pokončne koroške Slovenke v trpkih okoliščinah najtemnejšega obdobja naših ljudi. Skozi vsa obdobja so kljubovale krivičnim vetrovom in ponesle svoj upor proti vsem oblikam krivičnosti do sočloveka in neenakopravnosti žensk v današnji čas. Mednarodni dan žena je njihov in naš praznik!.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 10 (9. mar. 2018), str. 6-7**
- **Stvarstvo v zrcalu moje duše : razstava Mire Blažej v Tinjah.**- Tinje. Skupni lastnosti umetniških slik sta pritrjevanje življenju, navdihujočim globinam in širinam stvarstva ter vedrina kot temeljni odnos.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 10 (9. mar. 2018), str. 14**
- **Wakounig, Bojan. Govedina legendarno za užitek : premiera Teatra Zora / Bojan Wakounig.**- Šentjakob. Otroci Teatra Zora so s predanostjo in prisrčno živahnostjo postavili na oder dramatizacijo ene najbolj priljubljenih otroških zgodb Bikca Ferdinanda, ki jo je ameriški pisatelj Munro Leaf napisal leta 1935.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 10 (9. mar. 2018), str. 14**
- **Rešitev katalonskega problema samo v dialogu : na Dunaju o nerešenem vprašanju Katalonije.**- Dunaj. Slovenski inštitut na Dunaju in Hrvaški center na Dunaju sta povabila predstavnike Društva dunajskih Kataloncev, ki so predstavili dunajski publikli kulturno in politično ozadje trenutno nerešenega vprašanja Katalonije.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 10 (9. mar. 2018), str. 15**
- **Detela, Lev. O poskusu oblikovanja štajerskega slovenskega knjižnega jezika : Slovenski inštitut na Dunaju / Lev Detela.**- 27. februarja 2018 je univerzitetni profesor in prorektor mariborske univerze Marko Jesenšek v Slovenskem inštitutu na Dunaju na živahen način predstavil jezikovna dogajanja na slovenskem prostoru pred približno dvesto leti. Po pozdravnih nagovorih predsednika Slovenskega inštituta Herberta Seherja in univ. prof. Ludvika Karničarja, ki je vodil diskusijo, je spregovoril o poskusu oblikovanja štajerskega slovenskega knjižnega jezika.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 10 (9. mar. 2018), str. 15**
- **Vrhunska literatura in pesem pod Jepo : literatura ob pol osmih.**- Ledince. "Literatura ob pol osmih", pod tem geslom je vabilo SKD Jepa - Baško jezero v soboto, 3. marca 2018 k vrhunsko literarno - glasbenem večeru v gostilno "Pri Borovcu" v Ledince, pod mogočno Jepo.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 10 (9. mar. 2018), str. 16**
- **S knjižnim paketom krepijo medsosedske vezi s Slovenijo : od leta 2002 naprej so podarili 50.000 izvodov knjig.**- Ljubljana. Avstrijska veleposlanica, Sigrid Berka in predsednik Mohorjeve družbe v Celovcu, dekan Ivan Olip, sta v prostorih Trubarjeve hiše literature v Ljubljani devetim nevladnim in nedobičkonosnim ustanovam na področju Republike Slovenije podarila pester izbor knjig slovenskih in avstrijskih avtoric in avtorjev.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 10 (9. mar. 2018), str. 16**
- **Markitz, Marija. Nova zgoščenka ob 60. obletnici zbora : 60. obletnica MePZ "Peca" / Marija Markitz.**- Globasnica. V soboto, 10. marca 2018 vabijo pevci Mešanega pevskega zbora "Peca" na jubilejni koncert in predstavitev zgoščenke "S Peco na pot", ki bo v ljudski šoli Globasnica.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 10 (9. mar. 2018), str. 17**

Primorski dnevnik, Trst

- Peter Verč. »Stare zamisli, stari ljudje, prišli smo na konec poti«: Italija – Igor Kocijančič, predstavnik ugašajoče alternativne levice. Primorski dnevnik, 9.3.2018, št. 57, str. 3
- Vesna Pahor. Antifašistke skozi pogled dijakov: Rižarna – odprtje razstave Zgodbe žensk med drugo svetovno vojno. Primorski dnevnik, 9.3.2018, št. 57, str. 7
- Mojca Širok in njen roman o mafiji in umoru tožilcev: Slovenija – pri Mladinski knjigi je izšel roman Pogodba. Primorski dnevnik, 9.3.2018, št. 57, str. 18

- Iole Namor. Človek, ki je s preseganjem idejne razdeljivosti veliko dosegel: Vilem Černo – o knjigi Igorja Tute Na izpostavljenem mestu. Primorski dnevnik, 10.3.2018, št. 58, str. 13
- Zbrali 822.000 podpisov, do 3. aprila potreben milijon: Minority safe pack – državljanska pobuda v korist manjšin EU. Primorski dnevnik, 11.3.2018, št. 59, str. 10
- Vojmir Tavčar. Po 40 letih še nepojasnen najostrejši napad na italijansko demokracijo: 16. Marca 1978 so Rdeče brigade ugrabile predsednika KD Alda Mora in ga umorile 9. maja. Primorski dnevnik, 11.3.2018, št. 59, str. 12
- Severna Irska že leto brez vlade zaradi spora o zakonu o irščini. Primorski dnevnik, 11.3.2018, št. 59, str. 13
- Luksemburščina si čedalje bolj utira pot med priseljenci. Primorski dnevnik, 11.3.2018, št. 59, str. 13
- Štefan Čok. 1948: o Italijanih, ki so se opredelili za Tita: fond NŠK – osebne zapuščine pričevalke naše preteklosti. Primorski dnevnik, 11.3.2018, št. 59, str. 16
- Ali je slovenska sekcija na Tartiniju za manjšino res najprimernejša rešitev?: Trst – glasbeno šolstvo. Primorski dnevnik, 14.3.2018, št. 61, str. 3
- V Trstu od 1. marca pastor Slovenec Aleksander Erniša: Trst – prvič v zgodovini krajevne verske skupnosti in italijanske Evangeličanske cerkve. Primorski dnevnik, 14.3.2018, št. 61, str. 5
- »Izbrisan« postopek za slovenska prevajalca: občina Trst – ker ni bilo nobenega kandidata ... Primorski dnevnik, 15.3.2018, št. 62, str. 5
- Aljoša Gašperlin. Trst – ob deželnih svetnikih Ukmarju in Gabrovcu najbrž tudi Maršič in Vidali. Primorski dnevnik, 15.3.2018, št. 62, str. 6
- Aldo Rupel. V katerem grmu tiči zajec?: Gorica – po dveh letih ponovna predstavitev. Gre za pogrevanje revizionističnega spomina in ustvarjanje protislovenskega razpoloženja v večinskem prebivalstvu. Primorski dnevnik, 15.3.2018, št. 62, str. 17

Primorske novice, Koper

- Petra Vidrih. »V Rim se ne gre počivat«: Tatjana Rojc, literarna teoretičarka iz Nabrežine, je nova predstavnica slovenske manjšine v italijanskem parlamentu. Primorske novice, 9.3.2018, št. 56, str. 15
- Ana Cukiati. Brez stabilne vlade v Italiji bo slovenska manjšina še bolj v ozadju: raziskovalec slovenskih manjšin in izseljenske politike Dejan Valentinčič o prihodnosti slovenskih manjšin po nedeljskih volitvah. Primorske novice, 9.3.2018, št. 56, str. 16-17

Delo, Ljubljana

- **Slovenska politika bo ukrepala. Majda Vukelić Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 09.03.2018, str. 2**

Tožba Slovenije proti Hrvaški. V Sloveniji politika soglasna, v Bruslju igra izmikavanja

Ljubljana, Bruselj – Slovenska politika je soglasno podprla osnutek pisma, ki ga bo naša država poslala evropski komisiji zaradi neizvajanja arbitražne sodbe. Pismo vsebuje izhodišča, na katerih bo temeljila tožba Slovenije proti Hrvaški, ki zavrača uresničitev arbitraže. Evropska komisija se bo verjetno izmotavala še naprej, postopek pa se bo vlekel.

Parlamentarni odbor za zunanjo politiko je včeraj na zaprti seji soglasno podprl osnutek pisma, ki ga bo vlada prihodnji teden poslala evropski komisiji. Vsebina pisma ostaja strogo varovana skrivnost, vsebuje pa izhodišča za morebitno tožbo proti Hrvaški, če bo sosednja država vztrajala pri neuresničitvi haaške razsodbe. Po seji je predsednik vlade Miro Cerar izrazil zadovoljstvo, da »v tem pogledu ohranjamo enotnost«, in še enkrat zatrdil, da bo zaradi morebitne neodzivnosti evropske komisije naša država Hrvaško tožila pred luksemburškim sodiščem EU. Zagotovil je, da je »pismo pravno zelo dobro domišljeno«, z njegovo vsebino so se ukvarjali tako domači kot tuji pravni strokovnjaki.

Ker bo tožbo, če bo do nje prišlo, treba vložiti v času, ko bodo pri nas parlamentarne volitve ali pa bodo celo že mimo, bo vlada prihodnji teden, zato da ne bo dvomov o legitimnosti tožbe, sprejela sklep, tako Cerar, s katerim bo vlado v kateri koli sestavi zavezala k temu, da tožbo vloži.

Članica proti članici

Sprožitev postopka po 259. členu pogodbe o delovanju EU bo vnesla novo dinamiko v ukvarjanju z arbitražno razsodbo na evropski ravni.

»S slovensko pritožbo pri evropski komisiji bo Hrvaška razglašena za negativca na področju pravne države. Konstelacija je napeta: država članica proti državi članici in evropska komisija sedi med vsemi stoli,« meni Thomas Bickl, ki se na univerzi Duisburg-Essen znanstveno ukvarja s slovensko-hrvaškim sporom. Takšen postopek je izjemno redko uporabljen, pred sodiščem EU je bilo po Bicklovih podatkih le pet primerov. Nazadnje ga je sprožila Avstrija proti Nemčiji glede uvedbe cestnin, ki da so diskriminatorne do drugih državljanov EU.

Po 259. členu lahko država članica, ki meni, da druga država članica ni izpolnila neke obveznosti iz pogodb, zadevo predloži sodišču EU. Preden država članica vloži tožbo proti drugi državi, mora zadevo predložiti evropski komisiji. Tudi če se Bruselj ne bi izrekel v treh mesecih, Slovenija lahko vloži tožbo. Bickl sicer ocenjuje, da evropska komisija verjetno ne bo izrekla svojega mnenja. To pripisuje njenim taktično-političnim razlogom, saj da noče, da bi Hrvaška razumela, kot da se je komisija postavila na slovensko stran.

Evropska komisija je doslej pošiljala mešana politična sporočila, saj je tako pozivala k uveljavitvi razsodbe kot tudi omenjala, da je vprašanje dvostransko in da ga morata strani zgladiti sami. Najbolj jasno se je izrekla pravna služba evropske komisije že julija, ko je arbitražno razsodbo obravnaval komisarski kolegij. Poudarjeno je bilo, da je obveznost Unije in držav članic uresničevanje mednarodnega javnega prava, kar bi morale pokazati tudi v tej zadevi. Pravna služba je še namignila, da utegne biti zaprosena, da bo v sodnem postopku pojasnila vpliv razsodbe na pravo EU.

Po mnenju Bickla se bo evropska komisija mogoče izrekla pozneje, ko bo že potekal postopek pred sodiščem EU. Ker sta besedili slovenskega pisma evropski komisiji in same tožbe še tajni, se o vsebini lahko sklepa samo na podlagi indicov. Slovenija bo predvidoma dokazovala hrvaško kršitev pogodb in prava EU. Arbitražni sporazum se omenja tako v hrvaški pristopni pogodbi kot tudi v uredbi EU o skupni ribiški politiki v kontekstu obsega obalnih vod Slovenije in Hrvaške. Bickl meni, da se Slovenija utegne sklicevati na gospodarsko, okoljsko ali drugo škodo, ker se sodba ne izvaja.

Druga pot, predvidena v pogodbi, je, da bi evropska komisija sama začela postopek proti Hrvaški. Glede na dosedanja stališča njenih najvišjih predstavnikov takšen scenarij ni videti realističen. Dvostranska rešitev bi s slovensko sprožitvijo 259. člena postala še manj verjetna. Tudi postopki utegnejo trajati. Če bo slovensko pismo odposlano v Bruselj prihodnji teden, bo tožba lahko vložena šele junija in postopek bo trajal vsaj leto dni. »Z vključitvijo sodišča EU se mejni spor podaljšuje. Sodbe ne bo pred sredino leta,« napoveduje Bickl.

- **Prerazporedili sredstva. S. Kr. Delo, 09.03.2018, str. 3**

Za znanost dodatnih 4,4 milijona evrov

Na kratko

Ljubljana – Vlada je odobrila **prerazporeditev sredstev v proračunu ministrstva** za izobraževanje, znanost in šport ter znanstvenoraziskovalni dejavnosti namenila dodatnih 4,4 milijona evrov. V proračunu za leto je tako v primerjavi z letom 2017 za raziskovalno dejavnost predvidenih za okoli 19 milijonov evrov več sredstev.

- **Neskončna človeška cena sporazuma. Boštjan Videmšek. Delo, 09.03.2018, str. 6**

Evropsko-turški dogovor. Dve leti po zaprtju balkanske poti oziroma humanitarnega koridorja se begunska tragedija stopnjuje

Osemnajstega marca bosta minili dve leti od podpisa tako imenovanega evropsko-turškega begunskega dogovora, s katerim je Bruselj za 6 milijard evrov in nekaj političnih koncesij usodo stotisočev beguncev porinil v roke Turčije, države, ki gosti največ beguncev na svetu. Tri milijone in pol.

Le nekaj dni po podpisu evropsko-turškega dogovora se je zaprla balkanska begunska pot oziroma humanitarni koridor, skozi katerega je leta 2015 in v prvih treh mesecih leta 2016 vstopilo v Evropsko unijo več kot milijon beguncev in migrantov – sicer manj, kot jih še danes, denimo, gosti Libanon, ki je imel pred začetkom vojne v Siriji le nekaj več kot štiri milijone prebivalcev. Rez je bil oster in nenaden – to je bil neposreden dokaz, da so turške oblasti ves čas – tako ali drugače – »nadzorovale« begunske in migrantske poti proti Evropi. A za evropske in seveda tudi slovenske birokrate turška neposredna povezanost s tihotapljenjem ljudi ni bila ovira. Nasprotno. Politični oportunitizem Bruslja in Ankare je še zaostрил veliko človeško tragedijo.

Ujetih več deset tisoč beguncev

Na vzhodnih egejskih otokih (Lezbos, Samos, Kos, Leros, Hios ...), ki so bili ključna točka vstopa v EU, je ostalo ujetih več deset tisoč beguncev. Tisoči so ostali ujeti na grški celini, predvsem v Idomeniju ob makedonski meji. Številni ljudje na begu so se znašli za novimi zidovi in bodečimi žicami, ki so v času odprtega balkanskega koridorja zrasli na mejah. Denimo na madžarsko-srbski, madžarsko-hrvaški in slovensko-hrvaški meji. Odločitev Bruslja prodati usodo beguncev na odprtem bazarju velike človeške tragedije in, posledično, predvsem Grčijo spremeniti v človeško deponijo je zapečatila usodo tisočev beguncev, ki so le za nekaj dni – ali celo le za nekaj ur – zamudili trenutek, ko je bilo z grških otokov še mogoče sorazmerno varno prek Balkana potovati proti srednji in severni Evropi.

Evropsko-turški dogovor je glavnino migracij proti Evropi zopet preusmeril proti Severni Afriki in Sahelu. To je v Libiji, padli državi, v kateri EU za zadrževanje ljudi na afriških obalah neposredno plačuje prav tiste libijske milice, ki hkrati nadzirajo tako trgovino z ljudmi in sužnjelastniška taborišča kot lokalno obalno stražo, povzročilo kaos. Število trupel v Sredozemlju, množičnem grobišču, se je leta 2016 zaradi tega močno povečalo. Preseglo je srehljivo število 5000.

Kaotično in tragično

Dve leti po sprejetju dogovora o zaprtju balkanske begunske poti je – za begunce in migrante – stanje še bolj kaotično in tragično. Na grških otokih je v tako imenovanih sprejemnih centrih, dejansko pa koncentracijskih taboriščih našega časa, ujetih 13.000 ljudi. Pot naprej proti Atenam lahko nadaljujejo le »najbolj ranljivi«. Razmere v močno prenaseljenih taboriščih so, o tem sem se ničlikokrat pričel na lastne oči, strašljive. Zaradi počasnih azilnih postopkov, ki so v jedru usmerjeni k zavračanju, ljudje izgubljajo upanje – edino gonilno silo. Begunci so na velikem splavu meduze prepuščeni samim sebi.

Veliko je spolnega nasilja, alkoholizma in psiholoških težav. Razmere so se še zaostřile, ko je po ukazu iz Bruslja nadzor nad nekdanjimi žarišči (hot spots) in celotno begunsko-migrantsko infrastrukturo avgusta lani prevzela grška vlada.

»Politika zadrževanja beguncev je grške otoke, nekoč simbol upanja in solidarnosti, spremenila v odprte zapore, kjer je življenje beguncev za več mesecev zamrznjeno, kar povzroča dodatno trpljenje,« je dejal Gabriel Sakelaris, direktor grške pisarne Amnesty International. Ta z vrsto drugih nevladnih organizacij zahteva, naj grške oblasti nemudoma odprejo otoke in ljudi s pomočjo Evropske unije pripeljejo na varno celino.

»Ljudje, ki iščejo zaščito pred vojno in zlorabami, se na grških otokih ne bi smeli počutiti ogrožene. Grške in evropske oblasti bi morale skupaj povrniti dostojanstvo in človečnost ljudem, ki iščejo zaščito, hkrati pa začeti razkosavati politiko zadrževanja, ki povzroča strahovito trpljenje,« je dejala Eva Cossé, raziskovalka v grški podružnici organizacije Human Rights Watch.

Podobno razmišlja tudi Marta Welander, direktorica Refugees Rights Europe, ki je dejala, da so razmere na grških otokih na točki preloma. »Razseljeni ljudje so na grških otokih dnevno izpostavljeni kršenju človekovih pravic in podstandardnim humanitarnim razmeram. Potrebna je urgentna akcija grške vlade in Evropske unije, da ljudem, ujetim na otokih, povrnejo človekove pravice,« je dodala.

- **MNZ ne bo obravnavalo Šamijeve prošnje za mednarodno zaščito. B. H. Delo, 10.03.2018, str. 3**

Azilni postopek

Na kratko

Ljubljana – Čeprav so zastopniki Sirca Ahmada Šamija prepričani, da je že pretekel šestmesečni rok za njegovo izročitev Hrvaški in da je po dublinski uredbi od 23. februarja Slovenija postala pristojna za obravnave njegove prošnje za mednarodno zaščito, se to še ne bo zgodilo. Na njihov poziv, naj Šamiju takoj vrnejo možnost bivanja v azilnem domu in začnejo obravnavo njegove prošnje, so z ministrstva za notranje zadeve (MNZ) odgovorili, da imajo za njegovo deportacijo na voljo še šest mesecev in da prošnje ne bo obravnavalo, pri tem pa se sklicuje na sodbo vrhovnega sodišča v drugi zadevi. Znano je, da je MNZ že prvič odločil, da je za Šamijev azilni postopek pristojna Hrvaška, kjer je vstopil v EU, po pritožbah in pozivih na različne naslove pa so deportacijo zadržali.

- **Nosilka pozitivnih procesov na Balkanu. Vili Einspieler. Delo, 10.03.2018, str. 4**

Demokratizacija Makedonije. Vlada se zaveda, da država lahko deluje uspešno, če bo razvila dobre odnose z vsemi sosedomi

Nova makedonska vlada postaja nosilec pozitivnih političnih procesov na Balkanu. Zoran Zaev poskuša razvijati tudi partnerstvo z državljani, ki delo vlade ocenjujejo pozitivno. Vendar se je Zaev znašel tudi na zatožni klopi zaradi domnevne korupcije.

Vlada razvija partnerstvo z državljani s sloganoma Vlada za državljane in Ena družba za vse. S ciljem demokratične obnove družbe je vlada, ki napoveduje ničelno toleranco do korupcije in kršitev človekovih pravic, organizirala javno razpravo o pravosodni reformi. Nova izvršna oblast se tudi zaveda, da država lahko deluje uspešno, če bo razvila dobre odnose z vsemi petimi sosedomi, njena prizadevanja za to pa podpirata tudi Bruselj in Washington.

Premier obtožen korupcije

Zoran Zaev je pozval k sodelovanju in partnerstvu za Makedonijo tudi največjo opozicijsko stranko VMRO-DPMNE, da bi v državi dosegli soglasje o najpomembnejših vprašanjih, kot sta približevanje EU in Natu. Premier je obnovil odnose z Bolgarijo s podpisom sporazuma o dobrih sosedskih odnosih med državama, skupaj z Grčijo pa išče kompromisno rešitev za spor o imenu, medtem ko je odnose z Albanci izboljšal z dopolnitvijo uporabe albanskega jezika. Makedonski in grški premier, Zoran Zaev in Aleksis Cipras veljata za politika brez omadeževane preteklosti, kar naj bi bilo v prid končni rešitvi spora med Skopjem in Atenami. Senco dvoma o Zaevu je vnesel le sodni proces, v katerem ga obtožnica bremeni, da je kot bivši župan Strumice leta 2013 prejel okoli 160.000 evrov podkupnine od lokalnega poslovneža, ki je kupil zazidljivo zemljišče.

Državna tožilka Valentina Bislimovska je poudarila, da bodo dokazali, da je Zaev v času, ko je bil župan Strumice, prejel podkupnino in da je kriv. Državno tožilstvo želi v procesu uporabiti posnetek pogovora Zaeva s poslovnežem, a njegov odvetnik temu nasprotuje, češ da to ni verodostojen dokaz. Premier je napovedal, da bo dokazal, da so obtožbe o prejetju podkupnine absurdne. Zaev tudi trdi, da gre za zlonamerne obtožbe, s katerimi ga poskušajo izključiti iz politike. Po njegovih navedbah je poslovneža prosil za donacijo pri gradnji cerkve, ne za podkupnino.

Ljudje zaupajo v prihodnost

Po rezultatih javnomnenjske raziskave inštituta Ifimes vstop Makedonije v EU podpira kar 83 odstotkov anketirancev, vstop v Nato pa 71 odstotkov; reševanje spora o imenu med Atenami in Skopjem jih podpira 63 odstotkov.

Delo vlade pozitivno ocenjuje 59 odstotkov vprašanih, negativno pa 25 odstotkov. Delovanje Gjorgea Ivanova pa je negativno ocenilo kar 70 odstotkov anketirancev. V javnosti ima velik ugled posebno javno tožilstvo na čelu s Katico Janevo, ki ga podpira 78 odstotkov, medtem ko njegovemu delu nasprotuje 14 odstotkov anketirancev. Večina anketiranih podpira tudi sprejetje zakona o uporabi albanskega jezika. Čeprav večina meni, da je rekonstrukcija vlade nujna, optimistično gleda na prihodnost države.

- **Pozabljena obrobja Velike Kranjske. Luka Lisjak Gabrijelčič, zgodovinar, urednik Razpotij, raziskovalec na CEU, Budimpešta. Delo, 10.03.2018, str. 8**

Če pogledamo na volilni zemljevid Italije, so slovenske občine na Tržaškem in Goriškem pravzaprav edina območja severno od Pada in južno od Dolomitov, kjer je zmagala leva sredina. V gospodarsko najuspešnejšem delu Italije, ki je bil znan kot Lombardsko-beneško kraljestvo in kjer živi četrtina vsega prebivalstva, so slovenski kraji v Julijski krajini tako rekoč edini rdeči otočki v modro obarvanem morju desnice. Dvojni uspeh Gibanja 5 zvezdic in desnega populizma je Renzijevi koaliciji preprečil, da bi ohranila prvenstvo kjerkoli na »globokem severu« in izpod gladine zgodovinske oseke leve so se nepričakovano prikazale skrite čeri slovenske skupnosti, njene zavezničke skozi vso povojno obdobje. Ta zvestoba je bila poplačana z nenadejano izvolitvijo slovenske kandidatke v zgornji dom parlamenta. Dejstvo, da vzdolž »vzhodne meje« obstaja drugačna politična kultura, odraz posebne skupnosti, pa je naenkrat postalo vidno s prostim očesom. Ali pač? Podobno kot pri Asterikovi vasici gre za ostaline nekdanje močne skupnosti, ki jih je moč videti le še pod mikroskopom. Kontrast s kompaktno rdečino na Južnem Tirolskem (Južnotirolska ljudska stranka je del levosredinske koalicije) je očiten. Poleg tega so se, kot rečeno, rdeče obarvale le večinsko slovenske občine nekdanjega Avstrijskega primorja, v ducatu slovenskih občin v Videmski pokrajini pa je zmago slavila desnica, z odstotki, ki segajo krepko nad državno in pogosto tudi nad deželno povprečje. V šestih »rdečih pikicah«, ki so se ohranile sredi modre poplave, živi vsega skupaj le petina slovenske manjšine.

Če jih pogledamo od bližje, postane slika še dvoumnejša. Tudi v občinah z osemdeset- in večodstotno slovensko večino je Liga, ki je stavila na karto ksenofobije in evroskeptičnega državnega protekcionizma, dosegla enak rezultat kot drugod v državi. Gibanje 5 zvezdic, ki med vidnimi predstavniki nima enega samega Slovenca in ki v desetletju obstaja o problematiki slovenske skupnosti ni znalo povedati drugega kot to, da se zavzema za ukinitvev subvencij manjšinskim medijem, je povsod prejelo nad četrtino glasov. Prednost leve sredine je majhna. Rezultati v občini Devin Nabrežina, kjer so Slovenci v manjšini, se komajda razlikujejo od rezultatov v sosednjem Zgoniku, ki je še vedno tričetrtinsko slovenski. In če pogledamo rezultate v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini, kjer je Liga preseгла tretjino glasov, razen nenavadnih priimkov nekaterih kandidatov na volilnih listah prav nič ne kaže, da v teh krajih živi posebna skupnost z lastno identiteto.

Povedano drugače: politično slovenstvo v Italiji kopni. Tako kot je že skorajda izginilo na Koroškem. Ohranja se le v obliki volilnih navad prebivalstva, starejšega od 50 let, ki kdaj pa kdaj – kot minulo nedeljo – pride navzkriž s trendi drugod na

italijanskem severu. Vse kaže, da mladi Slovenci volijo enako kot njihovi italijanski sodržavljanji: večinsko za Gibanje 5 zvezdic, manjšinsko za Ligo in šele nato za stranke levice in sredine, ki še vedno uživajo neomajno podporo njihovih staršev. Na političnem področju je slovenska identiteta v Italiji le relikt 20. stoletja. Ponekod kar trdovraten relikt, ki še vedno vpliva na vzorce političnega vedenja, a jih ne zmore več krojiti – niti na lokalni ravni ne. Plebiscitarna zmaga ksenofobnega populizma v slovenskih vaseh v Nadiških in Terskih dolinah je glede tega zelo poučna: v krajih, ki že šest desetletij tripijo kronično izseljevanje – Beneška Slovenija ima danes manj kot četrtino prebivalstva izpred druge svetovne vojne –, je zmago slavila protipriseljenska retorika. Seveda lahko rečemo, da gre za glas protesta. Toda gre tudi za simptom pojava, ki ga lahko opazujemo povsod v Italiji in v manj akutni obliki drugod v zahodni Evropi: tradicionalne skupnosti, ki so določale ritem političnega, družbenega in kulturnega življenja 19. in 20. stoletja, se razkrajajo in iz fragmentov njihovega razkroja se rojeva nova, pogosto bizarna in fluidna politika postmoderne dobe. Realizem narekuje priznanje, da je v fazi razkroja tudi slovenska identiteta v zamejstvu.

Pogosto se zgodi, da se na ozadju trenutnih uspehov jasneje zarišejo globlji trendi zatona. In komajda lahko govorimo o uspehu, ko si celo v krajih s kompaktno slovensko večino edina koalicija, ki je na izvoljivo mesto postavila slovensko kandidatko in ki je volivce nagovarjala v slovenščini, uspe le za las izboriti relativno večino. Drži, Tatjana Rojc je bila izvoljena v senat in Slovenci so strumno volili za listo, ki so jo podprle vse manjšinske organizacije. Toda za fasado enoglasja se skriva pešanje slovenstva kot političnega in družbenega dejavnika v zamejstvu.

V večini območij, kjer živijo Slovenci v Italiji, slovenska identiteta ni več relevantno vprašanje in tam, kjer slovenstvo še vedno vzbuja občutek lojalnosti in navezanosti, se vse bolj šibi njegov politični vpliv. »Malo nas je,« mi pravi Jurij Paljk, urednik goriškega tednika Novi glas, pri čemer meri na zastopnike slovenskih interesov v zamejstvu: »Ne moreš si predstavljati, kako malo nas je. Volilne baze ni več.«

Seveda ni vse črno. Zanimanje za slovenščino je danes večje kot kadarkoli prej in protislovenska retorika že zdavnaj nima tistega vpliva kot pred desetletji. Toda vprašanje je, kako dolgo bodo slovenske skupnosti v zamejstvu kos globokim družbenim spremembam brez energične podpore iz matice. A Slovenija gre skozi podobne procese kot njena zahodna sosedja: v reakciji na izzive globalizacije se vse bolj krčevito zapira vase in izgublja zanimanje za vse, kar se ne tiče vsakodnevnega kruhoborstva. Medtem ko Velika Kranjska živi iz dneva v dan v ritmu svojih malenkostnih zdrah, se na njenih obrobjih odvijajo procesi, ki nevidno, a nezadržno spodjedajo idejo »skupnega slovenskega kulturnega prostora«.

- **Mogoče je vzeti rumeno pentljo, solidarnosti ne. Mimi Podkrižnik. Delo, 10.03.2018, str. 9**

Glasnik preganjanj. Slavni nogometni trener Pep Guardiola je postal politični simbol katalonskih odcepitvenih teženj
Katalonska razglasitev neodvisnosti je izzvenela kot simbolno dejanje, ni pa bilo prazna simbolika nasilje, s katerim sta se na referendumski 1. oktober spravili na katalonske volivce španska policija in civilna garda, kakor tudi niso le simbolične kazni, s katerimi grozijo obtoženim independentističnim voditeljem. Madrid poskuša zatreti vse, kar se mu zdi v Kataloniji »nevarno separatističnega«, simbole prav tako. Pep Guardiola se zato upira – z rumeno pentljo.

Vemo, kdo je 47-letni Guardiola: nogometni genij, ki trenira Manchester City in že mesece nosi na prsih rumeno pentljo, s čimer sporoča svetu solidarnost s padlo katalonsko politiko, priprtimi ali v eksil prebeglimi voditelji, ki so lani jeseni hoteli popeljati Katalonijo v neodvisnost in so jo po vseh kolobocijah z Madridom konec oktobra formalno tudi razglasili – ter dobili kazen: po 155. členu ustave. »Guardiola še zdaleč ni samo športnik, nekdanji nogometaš, kapetan pri FC Barcelona in pozneje trener, ampak je zelo inteligenten človek, pravi filozof. Kot trener nogometnega kluba Barcelona je poskrbel za revolucijo, saj je spremenil domala vse,« je za Delo povedal Marc Pastor iz Barcelone, pisec kriminalk, za katerega je Guardiola prodoren glas Katalonije v svet.

Čprav »ni mogoče reči, da se odprto zavzema za neodvisnost, kajti tega ni nikdar izrekel javno in na glas – odločno pa poudarja pravico Kataloncev do glasovanja, do samoodločbe« –, so v angleški nogometni zvezi v njegovi rumeni pentlji prebrali premočno »politično sporočilo«. Političnost traku je menda tolikšna in tako v navzkrižju z angleškimi (politično-korektnimi oglaševalskimi) nogometnimi pravili, da mora Guardiola plačati 20.000 funtov (22.500 evrov) globe – zaradi neupoštevanja dveh opozoril – in si je rumeni simbol že moral sneti/prekriti: med tekmami na igrišču, ne pa med medijskimi obveznostmi prej ali pozneje. Tudi napadalnost traku na španskost je domnevno tolikšna, da ga je izvršni direktor zveze Martin Glenn primerjal z »bedžem« britanske stranke neodvisnosti Ukip in celo z značko Islamske države.

»Kajti mnogi Španci so resnično [milo prevedeno] razkurjeni ...« Medtem ko poskuša angleška zveza politično 'disciplinirati' - Guardiola, za Uefo rumena pentlja ni moteč simbol. Pripeta na oblačilu, pravi Marc Pastor, predvsem solidarnostno opozarja na tragiko političnih zapornikov: kako nedopustno je zdaj že dolge mesece držati v priporu voditelje, kot sta Jordi Sánchez in Jordi Cuixart iz independentističnih civilnodružbenih organizacij Katalonska narodna skupščina [ANC] in Òmnium Cultural. In kako demokratično sporno in pretirano je, da so se zaradi organizacije referenduma o neodvisnosti in poznejše razglasitve neodvisne Katalonije znašli za zapahi ali v eksilu najmočnejši politični voditelji, nekdanji ministri s predsednikom Carlesom Puigdemontom na čelu.

Obglaviti prvo vrsto politikov ni nič drugega kot hoteti preplašiti in onesposobiti malone vse. »Po številnih aretacijah, že večmesečnih začasnih priporih, mnogih sodnih procesih ... je strahu ogromno, kajti zagrožene so visoke kazni, kar trideset let zapora. Ljudje si ne upajo niti več tвитati, samocenzure je veliko,« a rumene barve tudi.

Bizarni boji z rumeno barvo

Madrid nasploh močno vznemirja rumena pentlja, ki si je ljudje že mesece ne pripenjajo le na prsi, ampak jo vidno izpostavljajo prav tako drugje, na primer na barcelonskih ulicah. Zato je bila volilnega 21. decembra na voliščih prepovedana, kakor je bilo po nareku volilne komisije pred volitvami kaznivo rumeno nočno osvetljevanje zgradb in vodnjakov. Obveljala je namreč bizarna fiksna ideja, da je rumena barva vezivo independentistov, njeno razlivanje po Kataloniji pa nedemokratična manipulacija z volivci in poskus vplivati na volilni izid. A če je predvolilno in tudi v športu, kot kaže primer Guardiole, mogoče prepovedati rumeno (pentljo), se je nasploh ne da zajezi. Zdj se v to barvo bolj kot kdaj prej odevajo Katalonci, zgroženi nad nedemokratičnimi pristopi uradnega Madrida, kjer niso hoteli o drugačni prihodnosti Katalonije in Španije nikdar prisluhni Barceloni, kljub številnim prošnjam. Močna in vesela barva – naj so to šali, kape in

druga oblačila ali čevlji ... – je odtenek solidarnosti, prijateljstva in sončnega bratstva, zato jo bodo Katalonci nosili, pa naj bodo v Madridu še tako zeleni od jeze.

Tudi Marc Pastor se oblači v rumeno in pravi: »Bolj ko nam jo bodo metali pod nos, več je bomo nosili.« Aprila na praznik svetega Jurija, zavetnika Katalonije, ko si ljudje množično poklanjajo knjige in vrtnice, je sploh pričakovati, da bo vse v rumenih odtenkih. Tudi širši svet jih ne bo mogel spregledati ...

Preračunljivost?

Pep Guardiola je zagotovo eden najvidnejših Kataloncev, ki opozarjajo svet na katalonsko problematiko. A ni edini med športniki oziroma v nogometu, v katerem je od nekdanjega velike politike; 40 let frankistične diktature je bila Barça edini glas Katalonije v svet. Podobno je tudi nogometaš Gerard Piqué na referendumski 1. oktober, ko sta se nad katalonskimi volivci znesli španski policija in civilna garda, javno spustil prenekatero solzo, češ, glasovati je vendarle demokratična pravica in v Španiji da jih je dolgo tlačil frankizem, zato je to pravico treba še posebno braniti.

»Katalonec sem, čutim se Katalonca, ponosen sem kot Katalonec ...«, a je kljub temu še naprej igral za špansko reprezentanco. Na neki točki političnega boja, in Piqué se želi kazati kot homo politicus, ponos in dostojanstvo verjetno ne preneseta več vztrajanja na domnevno nasprotni strani, je zvezdniškemu športniku mogoče očitati tudi preračunljivost ali morda, kot je znan kliše, katalonsko pogajalsko naravo, ki se je tudi na poti do razglasitve neodvisnosti kazala kot večni bi in ne bi.

»A saj Piqué,« je povedal Pastor, »podobno kot Guardiola, nikdar ni rekel, da zagovarja neodvisnost, samo mislimo si lahko, da jo. Zato pa se jasno zavzema, da bi Katalonci glasovali o svoji prihodnosti, zaradi česar ga mnogi v Španiji prezirajo. Neredki mislijo, da nogometaš ne bi smel govoriti o politiki ali pa naj ne igra več za Španijo ... Sicer je napovedal, da se bo po svetovnem prvenstvu poslovil, a verjetno razlog ni politični, ampak ker je že precej star igralec.«

Zapletena polomija

Katalonska osamosvojitvena zgodba je zapletena »nesrečna polomija«, nemara tudi zato, ker je (bilo) gibanje, kot so independentisti s svojimi glasniki zaman poskusili dopovedati Španiji in svetu, zastavljeno široko, socialno raznoliko in »nadideološko« povezovalno, od politične desnice nekdanjega predsednika Puigdemonta, ki je zdaj v Bruslju, do levice nekdanjega podpredsednika Oriola Junquera, ki je za zapahi v Madridu, in še skrajnolevičarske formacije Cup. Trditi, da je katalonski independentizem klasični nacionalizem, kar rasizem, kakršnega poznamo drugje po Evropi, je za mnoge zmotno, kajti Katalonija je premešano okolje večnega prihajanja in odhajanja. Seveda je prepoznati komponente značilnega nacionalizma, kar mnogi pripisujejo prav Puigdemontu, rojenemu nedaleč od Girone, zibelke katalonizma, in vendar je govoriti o samo še enem nevarnem nacionalizmu v Evropi preveč popreproščeno – kar si je na strani unionistov na enem od protestov lani jeseni privoščil svetovno znani pisatelj Mario Vargas Llosa.

Čedalje glasnejši zagovorniki Španije so spretno izkoristili, da se je Nobelov nagajenec postavil mednje v prvi vrsti, kajti mednarodno odmevni nagovori intelektualcev so pomembno politično orožje. Tudi v katalonska prizadevanja, na drugi strani, verjame, kot je poudaril Pastor, ogromno katalonskih pisateljev, glasbenikov ... in jih tudi javno podpira, a kaj, ko je vtis, da je njihov domet na tujem precej omejen. Zato je ključno, da katalonsko politično žogo mednarodno brca genialni Guardiola – v imenu demokracije v Evropi.

• Italija kot laboratorij. Tekst: Saša Vidmajer. Delo, Sobotna priloga, 10.03.2018, str. 1

Štiriindvajset let po politični revoluciji, ki jo je po hladni vojni uprizoril Silvio Berlusconi in pometel s tako imenovano prvo republiko, je Italija spet laboratorij. Podobno kot je medijski mogotec na začetku devetdesetih, mnogo pred Trumpom in brexitom, spisal priročnik populizma, iz nič je ustvaril stranko in v nekaj mesecih postal predsednik vlade, tisti z najdaljšim stažem po Mussoliniju, tačas gledamo potres velike magnitude. Poslovila se je druga republika, dominantni sili italijanske politike sta potisnjeni na obrobje, do pred kratkim razmeroma nepomembni stranki sta zavzeli politično sceno. Italija je večni prostor »politične nestabilnosti« in »političnih kriz«, pa čeprav je v tem stoletju imela samo eno vlado več kot »stabilna« Nizozemska. In vendar je ustanovna članica evropske skupnosti, tretje gospodarstvo evroobmočja, šibko, a nepogrešljivo – piccolo grande paese –, zdaj bliže Budimpešti kot Bruslju.

Histerija, s katero establišment naslavlja zmagoslavje »populizma« nasproti stabilnemu sistemu, je smešna. Populista in nacionalista nista samo Luigi Di Maio Gibanja 5 zvezd in Matteo Salvini na čelu Lige, populizem kot politični slog je zaznamoval oba nekdanja mainstreamovska premiera, Berlusconi in Matteo Renzi. Prvi je iz politike naredil cirkus in približal postfašizem glavnemu političnemu toku, drugi je uničil upanje na nov začetek in nekdanj najmočnejšo levico za zahodu; oba sta demolirala italijanski politični sistem. V imenu zaščite evropskega projekta je Evropa v njiju videla rešitelja. Prva marčna nedelja je dramatično spremenila politično geografijo Italije, kot smo jo poznali preteklih 25 let. Država je razdeljena, a razlik med levim in desnim skoraj ni več, ločnica ni ideološka, je zemljepisna in socialna. Zgovornejši kot interpretacij je pogled na dvobarvni škorenj: s severom, ki je pripadel skrajno desni, nacionalistični Ligi, in jugom z otoki, kjer je zmagalo protestno Gibanje 5 zvezd. Sile, ki nasprotujejo establišmentu, so dobile 55 odstotkov glasov, Demokratska stranka, z najslabšim povojnim rezultatom, je ohranila samo ozek trak ozemlja od Ravene na jadranski do Livorna na tirenski obali. Italija kakor da je razpadla na dvoje, kaže se zgodovinski neuspeh enotnosti italijanske države.

Visoka politika se ni nikoli menila za Mezzogiorno, odhajajoči premier Paolo Gentiloni je bil prvi, ki je po 23 letih ponovno imenoval ministra za jug. Zdajšnji upor proti vladajoči kasti je povezan z ekonomsko neenakostjo, revščino in socialno izključenostjo, gnevom do bank, priseljencev. Razviti sever in nerazviti jug kot da nista v isti državi, volilni izid je razgalil nacionalno in državno šibkost – v bistvu dve Italiji. Hegemonija severa je velika, to je politična kultura desne sredine, po letu 1994 jo uteleša forzaleghismo, politična orientacija, ki združuje podpornike Naprej, Italja in Lige in forsira samo Sever. Zdjaj so na sceni novi protagonisti. Rosno mladi Di Maio, ki mu je Beppe Grillo prepustil leta 2009 ustanovljeni M5S, gibanje proti »kastiki«; novinec je heterogeni grupaciji – ta se razlikuje od preostalih populističnih formacij v Evropi, ni je mogoče uvrstiti v tradicionalno levo-desno paradigmo – nadel mehkejši obraz. In Salvini, ki je secesionistično Severno ligo Umberta Bossija spretno preoblikoval v nacionalno, lepenovsko stranko. Z 18 odstotki se je razglasil za voditelja konservativne koalicije, ta je po četrtem marcu drugačna od liberalne Berlusconijske. Oba, Salvini in Di Maio, bi bila rada premiera.

Smo zelo na začetku zelo nove faze, rimska koalicija, kot je zapisal eden od evropskih časniki, ne bo zgrajena v enem dnevu. Toda eno je gotovo: nobena stranka ali koalicija ni dobila dovolj glasov, da bi lahko sama vladala. Volilnih glasov ni mogoče pretvoriti v hipotezo parlamentarne večine in vlade.

Vsi ugibajo o glasovih, ki so zmanjkali, o vladi, ki je ni in je mogoče ne bo, o tem, kako bo enigma rešil predsednik Sergio Mattarella, njegova naloga je zagotoviti stabilnost države. In predvsem, kaj je manjše zlo. Prvak skrajne desnice Salvini s svojim ksenofobnim profilom je toksičen, ob njem je Giorgia Meloni, na čelu stranke Bratje Italije, naslednice fašistov. Eno od najbolj izpostavljenih političnih vprašanj je možnost koalicije Gibanja 5 zvezd, ki je na več področjih levo usmerjeno, zavzema se za univerzalni temeljni dohodek, in skrajno desne Lige.

Di Maio je razglasil »tretjo republiko državljanov«, torej konec druge, ki jo je določala berlusconijevska bipolarnost. Že z volitvami leta 2013 je italijanski politični sistem postal tripartiten, protisistemsko gibanje se je vrnilo med osrednji politični sili. Potem je marginaliziralo še levico, z zdajšnjimi skoraj 33 odstotki nimajo absolutne večine, vendar je palača Chigi blizu. Težko si je predstavljati tretjo republiko brez petih zvezd.

Morda je ustrežnejše kot o tretji republici govoriti o »republici brez povezovalca«, je po volitvah zapisal Corriere. Trenja med severom in jugom bodo verjetno akutnejša, obstajala so od nekdaj, težko je držati skupaj Lombardijo in Sicilijo, Benečijo in Kalabrijo. Volilni izid ni razdelil Italije transversalno, razkosal jo je na bloke, slednje dodatno zapleta oblikovanje nove vlade. Če je Italija posoda različnih Italij, bo poslej umetnost vladanja, kako preprečiti frontalni spopad.

- **Amerika po italijansko. Tekst: Vojko Volk. Delo, Sobotna priloga, 10.03.2018, str. 7**

Tako kot so Donalda Trumpa izvolili razočarani delavci iz Detroita in zapostavljeni ameriški srednji razred, sta na italijanskih volitvah prevladali stranki, ki sta dali glas tistim, ki jih drugi niso slišali.

Z osvojenimi tretjino vseh glasov je zmagala stranka Gibanje 5 zvezdic (G5z), za katero so glasovali na rob preživetja potisnjeni prebivalci italijanskega juga, delavci umirajoče jeklarske industrije iz Ligurije in proizvajalci aluminija na Sardiniji. Znotraj desnosredinske koalicije pa je zmagala stranka Liga (nekoč Severna zveza) in bila uspešna med delavci na severu, le da z veliko bolj nacionalnim in zoper EU uperjenim programom. Čeprav sta si politično daleč vsaksebi in za zdaj tudi nesposobni oblikovati vlado, sta stranki skupaj zbrali več kot polovico vseh glasov. Usodo Hillary Clinton medtem podoživlja italijanska levica, ki je doživela zgodovinski poraz; zmagovala je v elitnih četrtih Rima in mondenega Milana, v degradiranih predmestjih pa je bila poražena. Kjer je nekoč rasla trava, je zdaj beton, kjer je bila nekoč levica, je zdaj desnica. Potem ko so politične elite Evrope trepetale pred morebitno zmago populistov v Franciji in Nemčiji, je glas ljudstva nazadnje prevladal v Italiji. Marx in Engels bi danes napisala, da so se »vse moči stare Evrope povezale zoper populizem«, pošast, ki straši po Evropi in ogroža njene interese. Časi so res burni, evropske politične elite strašijo ljudi, ljudje pa strašijo evropske politične elite. A že zmaga Donalda Trumpa uči, da populizem v temelju ni kaj drugega kot odraz upora pozabljenih in na rob odrinjenih, kar danes niso samo delavci, ampak vse bolj tudi vsi tisti, ki že dolgo niso več pripuščeni k odločanju o ključnih družbenih zadevah. Poslej so to tudi intelektualci in vse bolj tudi premožnejši sloji, ki se ne prepoznajo v početju vse bolj odtujenih političnih elit, ki javni denar prerazporejajo skoraj izključno med seboj, z bankami pa ga delijo le takrat, ko jih pred tem same izdatno ožamejo. Ko je italijanski komik in zdaj že dolgoletni politični aktivist Beppe Grillo leta 2009 v javnosti prvič politično ustoličil svoj slovit »vaffancullo«, kar je po naše približno »pojdi v rit«, ga seveda nihče ni jemal resno. A je zadnje nedeljo pokoril Italijo. S svojim kandidatom za mandatarja, nadobudnim in komaj 31-letnim politikom Luigijem Di Maiem, hoče sestaviti vlado in prevzeti oblast. Za tradicionalno Italijo, tako levo kot desno, ki je še vedno v povolilnem šoku, je to blasfemija brez primere; na oblast hočeta histerični bradati komik in umirjeni golobradi mladeček brez šol in delovnih izkušenj.

Najbrž je marsikomu v Italiji danes bolj jasno, kako se je svoj čas počutil Benito Mussolini, ko je prišel na oblast in je omejen z ustavo in zakoni skrušeno ugotavljal: »V teoriji je demokracija čudovita, a v praksi je pomota.« Zato je demokracijo odpravil, kar je takrat še šlo, danes pa je to težje. Na volitvah je sicer zmagala desnosredinska koalicija, ki jo je tja popeljal neuničljivi Silvio Berlusconi, a jo po volitvah vodi Matteo Salvini, vodja stranke Liga – pač zato, ker je njegova stranka znotraj koalicije prejela več glasov kot Berlusconijeva Naprej Italija. Salvini je največji glavobol italijanskih političnih elit zato, ker je v nasprotju z G5z njegova politika ostro protievropska, celo tako zelo, da mu zmanjkuje zaveznikov.

Italijanski levica in desnica, ki se po hudem porazu vse bolj iščeta in poskušata najti skupno tolažbo v možnosti krpanja začasne vlade, ki bi bila skladno z italijanskimi običaji karseda trajna, bi se morali kritično pogledati v ogledalo. V prvi vrsti zato, ker so analize potrdile, da je velika večina dosedanjih volivcev levice prešla v stranko G5z, ki je zajela ogromno večino vseh protestnih glasov v Italiji. Prav tako pa je večina glasov, ki jih je imela zmerena desnica, prešla v Salvinijevo Ligo. Ta je iz nekdanje Severne zveze, ki jo je vodil legendarni Umberto Bossi in je zagovarjala avtonomijo severnih dežel in federalizacijo Italije, postala stranka trdih zagovornikov nacionalne suverenosti. A to ni samo italijanski pojav; povsod v Evropi volivci zmernih strank prehajajo k bolj radikalnim zato, ker so tradicionalne politične stranke skoraj povsem odpovedale, še zlasti pa stranke levice, ki so po dolgem ždenju na oblasti namesto skrbnic socialne pravičnosti postale stranke poslova in denarja, predvsem pa plen ozkih finančnih elit.

Italija je država, ki je gospodarsko razklana na pol skoraj tako močno, kot sta politično razklani Južna in Severna Koreja. Sever je eno najrazvitejših in najbogatejših območij sveta, jug pa njegovo zrcalno nasprotje. Paradoks polstoletnih vlaganj v razvoj juga pa je v tem, da so se razvojni zaostanki le še povečali. Mehanizmi, ki naj bi poskrbeli, da bi namenski denar odpiral delovna mesta in gradil infrastrukturo, so odpovedali, večino denarja pa so pobrale lokalne mafije. Volilni preobrat v Italiji je zato odlična priložnost, da se ob politiki reformira tudi celotna država, brez pretiranih predsodkov do populizma, ki ni pošast, ampak zgolj odraz razmer. Demokracija je v osnovi precej preprosta zadeva; obstaja povsod tam, kjer je volja ljudstva omejena z ustavo in zakoni. A gre za več, gre za tisto, o čemer govori ameriški proučevalec šibkosti demokracij v primežu globalnega kapitalizma James Bovard: »Demokracija mora biti kaj več od tega, da se dva volkova in ena ovca dogovarjajo, kaj bo za kosilo.«

- **Peterle: Bruselj še naprej ponuja mediacijo. Delo, 13.3.2018, str. 3**

Slovenski evropski poslanec Lojze Peterle se je ob robu zasedanja sestal s predsednikom evropske komisije Jean-Claudom Junckerjem. Po poslančevih navedbah je bilo izhodišče za pogovor pismo, ki ga je januarja poslal Junckerju, pozval k implementaciji arbitražne rzsodbe in opozoril, da bi lahko nespoštovanje rzsodbe odprlo Pandorino skrinjico na Balkanu. »Vesel sem dejstva, da evropska komisija ohranja svoj konstruktivni pristop in še naprej ponuja mediacijo,« je po sestanku sporočil Peterle. Pri evropski komisiji so povedali, da se je Juncker s Peterletom pogovarjal o temah v skupnem interesu in da je njihovo stališče o arbitraži - znano. Drugi dve temi pogovora sta bili Zahodni Balkan in Srednja Evropa.

- **Avstrija krepi mdsosedske vezi s knjižnim paketom. Delo, 13.03.2018, str. 13**

Donacija

Knjižni kalejdoskop

Avstrijska veleposlanica Sigrid Berka in predsednik Mohorjeve družbe v Celovcu, dekan Ivan Olip, sta prejšnji teden v prostorih Trubarjeve hiše literature v Ljubljani devetim nevladnim in nedobičkonosnim ustanovam na območju Slovenije podarila pester izbor knjig slovenskih in avstrijskih avtoric in avtorjev. Knjige v vrednosti 50.000 evrov so prejele organizacije, dejavne na socialnem, kulturnem ali izobraževalnem področju v Sloveniji in na Hrvaškem: Društvo Medgeneracijski center Mežica, OŠ Alojzija Šuštarja v Zavodu sv. Stanislava, Slovenska karitas, Slovensko društvo Bazovica z Reke, Škofijska gimnazija Vipava, Zavod karitas – Samarijan, Zveza kočevskih organizacij/Dachverband der Gottscheer Organisationen, Zveza kulturnih društev nemško govoreče narodne skupnosti v Sloveniji/Dachverband der Kulturvereine der deutschsprachigen Volksgruppe in Slowenien in Zveza prijateljev mladine Slovenije. Dekan Olip vidi v akciji nadaljevanje poslanstva Mohorjeve družbe v Celovcu: »V današnjem globaliziranem in digitaliziranem svetu je Mohorjeva še posebej poklicana, da povezuje slovenski narod in plete mrežo vzajemnosti. S tem hoče poudariti skrb za ohranjanje jezika med Slovenci doma in zunaj meja Slovenije ter obenem najprej izpolnjuje svoje poslanstvo negovanja slovenskega jezika in ohranjanja kulture.«

Letošnji izbor knjig, gre za več kot 2000 izvodov, prinaša opisovanje Slovenije in Avstrije ter njunih skupnih točk in razlik. Knjige naj bi pomagale pri spoznavanju teh in tako prispevale k zblizanju obeh sosednjih držav, hkrati so spodbuda za branje in razvijanje bralne kulture. V akciji, ki od leta 2002 nastaja v sodelovanju med Republiko Avstrijo – uradom zveznega kanclerja in Mohorjevo družbo v Celovcu, je bilo doslej slovenskim nevladnim organizacijam in ustanovam podarjenih več kot 50.000 knjig.

- **Ni sprejelo Shamiehove pritožbe. STA. Delo, 14.03.2018, str. 3**

Ustavno sodišče

Na kratko

Ljubljana – Ustavno sodišče ni sprejelo v obravnavo pritožbe zagovornikov sirskega begunca Ahmada Shamieha zoper zadnjo odločitev vrhovnega sodišča. Upravno sodišče je namreč decembra lani izdalo začasno odredbo, da mora do pravnomočnega dokončanja postopkov Shamieh ostati v Sloveniji, vrhovno sodišče pa je konec januarja to odredbo odpravilo. Po mnenju ustavnih sodnikov ne držijo očitki pritožnika, da mu po predaji Hrvaški ne bi bila več zagotovljena presoja okoliščin, ki so nastale po izdaji dublinskega sklepa in naj bi po mnenju pritožnika vplivale na določitev odgovorne države članice EU. Ne držijo tudi očitki pritožnika, da mu ob morebitnem uspehu v upravnem postopku ne bi bila več zagotovljena vrnitev v Slovenijo. Država bi ga bila namreč dolžna ponovno sprejeti, menijo ustavni sodniki.

- **Za albansko govoreče zaposlili prevajalko. Blaž Račič. Delo, 14.03.2018, str. 11**

Integracija tujcev. Občina za eno leto zagotovila 15.000 evrov – Največ dela v šolah in zdravstvenih ustanovah Jesenice – V Velenju še zdaleč niso edini s težavami pri vključevanju tujcev v družbo, zaradi česar je župan Bojan Kontič pred dnevi pisal državnemu vrhu. Na Jesenicah se s premagovanjem jezikovnih ovir albansko govorečih prebivalcev ukvarjajo že nekaj let, zdaj pa so zaposlili še prevajalko za albanski jezik, ki bo pomagala predvsem v šolah in zdravstvenih ustanovah.

Na Ljudski univerzi Jesenice (LUJ) pravijo, da jih kljub številnim izkušnjam, ki so si jih pridobili, doslej ni nihče poklical za nasvet, s prevajalko, ki so jo zaposlili konec februarja, pa da bodo zagotovili institucionalno podporo albansko govorečim pri vključevanju v družbo. Pobuda je nastala na Centru za socialno delo (CSD) Jesenice že leta 2015 zaradi težav pri sporazumevanju albansko govorečih v zdravstvenih ustanovah, v šolah in drugih institucijah. Komunikacija je most za vključevanje v družbo, o tem pravi Maja Radinovič Hajdič, direktorica LUJ.

Pomoč učencem in njihovim staršem

Občina Jesenice je zagotovila 15.000 evrov in tako univerzi omogočila zaposlitev prevajalke Resnije Ređepi za eno leto. Analize učinkov njene zaposlitve napovedujejo čez pol leta. Anita Bregar, direktorica CSD Jesenice, je dejala, da so že leta 2015 zaznali veliko težavo v komuniciranju z albansko govorečimi prebivalci. »Noben drug tuj jezik, ki ga govorijo naši zaposleni, ni prišel v poštev pri komuniciranju z njimi. Tako so k nam prihajali s sosedi, otroci, ki so pomagali prevajati, vendar se je kasneje pokazalo, da je bil takšen način neprimeren. Tako smo leta 2015 pridobili prostovoljko, ki nam je pomagala pri prevajanju,« je povedala Bregarjeva, ki pravi, da so interes za prevajalko tedaj pokazali tudi v Splošni bolnišnici Jesenice (SBJ). Leto kasneje so ob podpori občine prek programa javnih del zaposlili prevajalko in z desetimi organizacijami (vrtci, osnovne in srednje šole, zdravstveni dom, SBJ) sklenili protokol o sodelovanju.

Največ dela je prevajalka imela v šolah. Osnovno šolo Prežihovega Voranca obiskuje okoli 600 učencev, pri čemer jih je ena tretjina tujcev, je dejala Jelka Kusterle, pomočnica ravnateljca. Zadnje leto se število učencev, ki so bili rojeni na Kosovu, spet povečuje in jih je zdaj 27. Ti učenci slovenskega jezika niso poznali, prav tako niso mogli staršev obveščati o izpolnjevanju šolskih obveznosti njihovih otrok. S pomočjo prevajalke so starši bolje spoznali razmere v šoli in zdaj bolj pazijo, da otroci redno prihajajo v šolo, hkrati so učenci postali bolj samozavestni in se lažje vključijo v okolje, ugotavlja sogovornica.

Težave na ginekološko-porod- niškem in otroškem oddelku

V bolnišnici so tujcem dolžni zagotoviti prevajalko, je dejala Sandra Jerebic iz Splošne bolnišnice Jesenice in dodala, da so največ potreb po prevajanju iz albanskega jezika imeli na ginekološko-porodniškem in otroškem oddelku. Brez tolmača je komunikacija nemogoča, kar povzroča težave pri ugotavljanju vzroka zdravstvenih težav pacienta in nadaljnji zdravstveni

obravnavi, je pojasnila sogovornica. Pred tem so morali v takšnih primerih najeti uradnega prevajalca, zdaj si lahko pomagajo s prevajalko, ki dela na LUJ, kar jim je olajšalo delo.

Besim Bytyqi, lastnik in direktor gradbenega podjetja Beso B z Jesenic, je povedal, da od njegovih 17 zaposlenih delavcev večina vsaj osnovno govori slovensko in se lahko sporazumevajo. Če kateri od delavcev ne govori slovensko, gre z njim do stranke kdo od sodelavcev, ki govori slovensko, je povedal Bytyqi, ki pravi, da imajo največ težav pri sporazumevanju z okoljem starejše ženske, kjer govorijo le albansko.

Edina na Gorenjskem

Resnija Ređepi v Sloveniji živi 17 let in je že spoznala slovenski jezik in kulturo, zdaj pa je edina na Gorenjskem, ki prevaja albansko govorečim. »Ljudje mi zaupajo, saj z njimi delam že od leta 2016,« je povedala. »Slovenska kultura se razlikuje od albanske, nepoznavanje jezika pa je velika težava za integracijo v družbo in okolje. Večina albansko govorečih želi ostati v Sloveniji,« je povedala.

Na CSD Jesenice so ob finančni podpori ministrstva za delo zasnovali nov projekt za vključevanje albansko govorečih žensk, ki so doma in niso prijavljene na zavodu za zaposlovanje, v tečaje slovenskega jezika. Pravijo, da s tem želijo povečati njihove kompetence za vstop na trg dela.

- **Trdoživost inštituta, ki drži ogledalo družbi. Intervju: prof. dr. Sonja Novak Lukanovič, direktorica inštituta za narodnostna vprašanja. Pogovarjala se je: Jasna Kontler – Salamon. Delo, 15.03.2018, str. 13**

Inštitut za narodnostna vprašanja. Deluje že 93 let, od tega 70 s sedanjim imenom »Marsikaj bi lahko ponudili tudi politiki«.

Kdor gre mimo Erjavčeve 26 v Ljubljani, kjer že od leta 1985 domuje Inštitut za narodnostna vprašanja (INV), se mu verjetno zdi, da sta lokacija in stavba, ki spominja na stare meščanske vile, zavidanja vredni inštitutski dobrini. Morda celo dokaz njegove privilegiranosti. A se v pogovoru z direktorico inštituta prof. dr. Sonjo Novak Lukanovič hitro izkaže, da tudi v tem primeru videz vara.

Inštitutu ni bilo nič podarjeno. Propadajočo stavbo bi pred leti skoraj izgubili, če ne bi direktorica trmasto vztrajala in se močno angažirala, da so jo v celoti rekonstruirali.

Od ustanovitve predhodnika, Manjšinskega inštituta, leta 1925 je eden prvih tovrstnih inštitutov na svetu. Ustanovitelj je bil poleg Vinka Zormanca tudi Janko Mačkovšek. Namen inštituta je bilo proučevanje položaja Slovencev v sosednjih državah ter položaja nemške in madžarske manjšine v Sloveniji. Takrat je v okviru Lige narodov in evropskih manjšinskih kongresov nastajala mednarodna manjšinska zaščita. Predsednik enega od teh kongresov je bil dr. Josip Wilfan. Dejansko so sodelavci inštituta pripravljali strokovne podlage in napotke dr. Wilfanu, evropskemu manjšinskemu kongresu in tudi Društvu narodov pri pripravi dokumentov o človekovih pravicah, ki so jih takrat snovali v Ženevi.

Inštitut je prenehal z delom ob italijanski okupaciji Ljubljane, leta 1944 pa je njegovo delo nadaljeval partizanski znanstveni inštitut na osvobojenem ozemlju. Iz njegovega oddelka za mejna vprašanja je leta 1948 nastal Inštitut za narodnostna vprašanja. Najprej je deloval v okviru univerze, od leta 1956 pa je samostojen. Leta 1991 je postal javni raziskovalni zavod, katerega ustanoviteljica je vlada, soustanoviteljica pa SAZU in Univerza v Ljubljani.

V tolikih desetletjih se je na inštitutu zvrstilo 14 direktorjev, naša sogovornica ga vodi zadnjih osem let. Kot raziskovalka je z njim povezana že od leta 1980. Magistrirala je iz kulture italijanske narodnosti ter doktorirala s temo jezikovnega prilagajanja na narodnostno mešanih območjih v Sloveniji. Po večletnem raziskovalnem delu na inštitutu se je zaposlila na oddelku filozofske fakultete za primerjalno in splošno jezikoslovje, nato pa je leta 2010 sprejela vodenje inštituta. Na filozofski fakulteti je tudi redna profesorica uporabnega jezikoslovja in še vedno vpeta v pedagoški proces.

Zakaj ste se zaposlili ravno na INV?

Rodila sem se v Postojni in odraščala v Ljubljani. Toda moja pokojna mama je Primorka, iz Renč, vasi blizu Nove Gorice, kjer je v mladosti doživela italijanski fašizem, kar je še utrdilo njeno narodno zavest, ljubezen do slovenskega jezika in slovenstva, ob tem pa ljubezen do raznolikosti in spoštovanje različnosti. Te vrednote je prenesla tudi name, zato mi je bila zaposlitev na inštitutu pisana na kožo. Najprej sem delala na splošnem oddelku, kjer sem se začela ukvarjati z dvojezičnim izobraževanjem. Še zlasti me je zanimala učinkovitost modelov dvojezičnega izobraževanja, prav tako njegova vloga v družbi. Raziskovalni rezultati so me usmerjali v poglobljanje vloge in pomena jezikov v stiku, do povezave jezika in ekonomije. Pri svojem delu sem kmalu dojela, da brez spoštovanja jezikovnih in drugih različnosti ne more biti družbenega in gospodarskega napredka.

Kako je s tem v Sloveniji?

Dejstvo je, da je celotna Slovenija večjezična, Slovenci smo večinoma večči uporabe tujih jezikov. Težje pa se nam je naučiti spoštovati različnost. Med pripravo doktorata sem spoznala, da jezik ne pomeni samo neke komunikacije, temveč odseva tudi odnose med ljudmi in ima zelo veliko moč. Imela sem srečo, da sem med letoma 1991 in 2001 sodelovala v longitudinalnem, multidisciplinarnem ter primerjalnem projektu Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru, ki si ga danes lahko samo želimo. Projekt bi lahko, če bi se nadaljeval, močno vplival na razvoj znanosti na področju etničnih študij in koristil celotni družbi.

Zakaj se ni nadaljeval? Ga je, ko se je končala pomlad osamosvojenih narodov, ustavil neoliberalizem?

Ne vem. A kar naenkrat se naše vsebine očitno niso zdele več prioritete v družbi. Škoda, saj bi tako široko zastavljen projekt, ki nikakor ni bil omejen samo na manjšine, ampak je vključeval tudi večinsko prebivalstvo, lahko ponudil marsikateri odgovor tudi politiki pri odločanju. Denimo odgovor, kako naprej, katere ukrepe sprejemati in tako izboljšati upravljanje različnosti v družbi. Z znanstvenimi raziskavami se je mogoče izogniti težkim posledicam napačnih ravnanj. Naše delo sicer ne daje neposrednega rezultata in tudi ne neposrednega profita, tako pomembnega v neoliberalni družbi, opozarja pa na trende in pojave v družbi, ki prispevajo k ustvarjanju razmer za sožitje in razumevanje drugačnosti.

Malokdo od Slovencev in verjetno tudi malokdo od slovenskih politikov ve, da je vaš predhodnik, Manjšinski inštitut, nastal zaradi potreb evropskega manjšinskega kongresa. Imel je torej zelo pomembno vlogo?

Nedvomno. Takrat je bila sicer dana pobuda za nastanek osrednjega mednarodnega inštituta za manjšinske študije ter ustanovitev manjšinskih inštitutov, ki bi sistematično zbirali in proučevali gradivo o manjšinah v vseh evropskih državah. Do danes se je ohranil samo naš inštitut. O pomenu nastanka inštituta in njegovi vlogi v zgodovini se premalo ve. Leta 2015 je naša 90. obletnica, kljub trudu, da bi jo dostojno zaznamovali, šla mimo medijev in s tem mimo pozornosti širše javnosti. Poleg tega se nam zaradi splošnega usihanja finančnih sredstev krčijo raziskovalne možnosti, pri tem pa je področij našega dela čedalje več.

Znano je, da je inštitut v ne tako davni preteklosti preživel precejšnjo krizo?

Res je. Na žalost politični akterji pogosto ne razumejo in ne upoštevajo pomena izsledkov naših raziskav. Toda vodilo našega dela je ustvarjati znanstvenoraziskovalne rezultate, kajti le znanstvena verodostojnost je zagotovilo uspeha in obstoja. V preteklosti so se pojavile težnje po zaprtju ali priključitvi inštituta k drugi znanstvenoraziskovalni ustanovi, čemur smo se raziskovalci odločno uprli.

Kam vse sega delovanje inštituta?

Inštitut pokriva raziskovalno dejavnost, ima specializirano knjižnico z dokumentacijo in arhivom. Raziskovanje je usmerjeno v štiri tematske sklope: slovensko narodno vprašanje, manjšinske študije, študije etničnosti, nacionalizma in mejnosti ter upravljanje različnosti. Tako zadnja leta poleg položaja slovenskih narodnih skupnosti v sosednjih državah ter položaja narodnih skupnosti v Sloveniji raziskujemo tudi položaj priseljencev ter romsko tematiko. Ne bom neskromna, če rečem, da je naš inštitut za vse omenjene skupnosti zelo pomemben, da zanje nismo zgolj raziskovalno, temveč tudi civilno in kulturno stičišče. V zadnjem obdobju se intenzivno usmerjamo v raziskovanje slovenske manjšine v Porabju. Vsi kazalci naših malih raziskav (za večje nimamo možnosti) kažejo, da porabščina izumira. Treba bi bilo zastaviti raziskavo o revitalizaciji slovenščine.

Kako ste povezani s sorodnimi inštituti v Evropi in po svetu?

Naši sodelavci sodelujejo s številnimi raziskovalci in institucijami po svetu. Naše sodelovanje je zlasti pomembno takrat, ko se skupaj prijavljamo na mednarodne projekte. Toda tematik z našega področja na mednarodnih razpisih ni veliko, prijaviteljev pa je mnogo več, zato je težko pridobiti evropska ali druga tuja sredstva. Prav zato je pomembno, da bi vsaj na nacionalni ravni politika spregledala in posebno pozornost namenila raziskavam nacionalnega pomena, kamor raziskovanje etničnosti vsekakor sodi. Raziskovanje naše tematike je dinamično. Spreminjajo se migracijski tokovi, spreminja se etnična sestava prebivalstva. Tudi med pripadniki slovenske manjšine v sosednjih državah se spreminjajo stališča do slovenskega jezika in slovenske identitete, na kar so nas opozorili podatki zadnje raziskave med mladimi v slovenskem zamejstvu, ki smo jo opravili skupaj z zamejskimi inštituti.

Si obetate kaj več od novega okvirnega programa evropskih raziskav?

To se bo šele pokazalo. Predvsem na podlagi tega, kako bodo postavljene evropske tematske raziskovalne prioritete. V zadnjih letih jih na naših področjih ni bilo, kar je seveda vplivalo tudi na uspeh prijavi.

Kako pa je na nacionalni ravni? Imate svojo programsko skupino?

Imamo, a žal je programskih sredstev vse manj. S tem lahko pokrijemo le tretjino plač naših raziskovalnih sodelavcev. Zmanjkuje nam sredstev za poglobljeno empirično raziskovanje. Pomanjkanje sredstev vpliva tudi na našo kadrovsko politiko. Težko, skoraj nemogoče nam je zaposliti novega raziskovalca in vsebinsko razširiti raziskovanje in vključiti nove aktualne tematike. Sama sem se zato, da bi imeli več denarja za raziskovalno delo, že pred leti odpovedala tajnici. Ponosna sem, da nam je uspelo zadržati mlado raziskovalko, pripadnico slovenske skupnosti na Hrvaškem. Tako smo lahko lani odprli raziskovalno enoto na Reki ...

Torej v mestu, kjer so Slovenci nekoč imeli večino?

Tako je. Slovenci smo imeli tam zelo velik delež. Tudi hišo, v kateri deluje slovensko kulturno društvo Bazovica, je zapustil pripadnik reške slovenske skupnosti. Nič manj nismo veseli, da imamo že od leta 2005 raziskovalno enoto na drugem koncu Slovenije, v narodnostno mešani Lendavi, ki sta jo slavnostno odprla takratna predsednika Madžarske in Slovenije. Naj še poudarim, da je bil leta 2001 v okviru Pakta stabilnosti na našem inštitutu ustanovljen mednarodni center za medetnične odnose in manjšine v JV Evropi kot prispevek Slovenije k stabilnosti in razvoju jugovzhodne Evrope in zahodnega Balkana. Prav v okviru te dejavnosti se ustvarja akademska mreža, v katero je vključenih več kot 150 posameznikov in 20 institucij.

Trenutno ste tudi predsednica Kosrisa, neformalnega združenja slovenskih raziskovalnih institucij, ter članica delovne komisije za pripravo zakona o znanstvenoraziskovalni dejavnosti. Je še kaj upanja, da bo z novim zakonom mogoče slovenski znanosti in s tem tudi našim raziskovalnim inštitutom zagotoviti boljše razmere?

O tem smo v delovni skupini in v Kosrisu veliko razpravljali in prišli do nekega konsenza. Zakon bi nam zagotavljal avtonomijo, premoženje javne raziskovalne organizacije, s čimer bi se izenačili z univerzo, poleg tega bi obdržali programsko financiranje, institucionalnemu delu financiranja bi bil dodan razvojni sklad, ki bi direktorjem omogočil, da dajo osebni prispevek k razvoju institucije. Ampak pogoj za vse to in potrditev zakona je, da se povečajo finančna sredstva in da v desetih letih dosežemo odstotek BDP za znanost. Le družba, ki bo razumela pomen vlaganja v znanost, lahko upa, da bo uspešna in primerljiva s svetom. Ne moremo privoliti v stagnacijo.

Nekaj zgornjih dejstev

- Leta 1965 so na inštitutu organizirali prvi seminar OZN o človekovih pravicah v večnacionalnih skupnostih.
- Javna knjižnica inštituta, ki z bibliotечnim fondom pokriva obdobje od prve svetovne vojne, je med najboljše založenimi specialnimi knjižnicami v Evropi.
- Večino arhivskega gradiva inštituta, med katerim je tudi gradivo zavezniške plebiscitne komisije in gradivo pariške mirovne komisije, od leta 2010 hrani Arhiv RS.
- Po osamosvojitvi so na inštitutu okrepili proučevanje etnično mešanih območij ob slovensko-hrvaški meji.

• Inštitutski raziskovalci kot svetovalci sodelujejo z vrsto mednarodnih institucij in organizacij, na primer z EU, Svetom Evrope, Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi, Paktom stabilnosti za jugovzhodno Evropo in Unescom.

- Slovenija zaostaja pri podpisovanju pobude o zaščiti manjšin. V. U. Delo, 15.03.2018, str. 16

Minority SafePack. Do 3. aprila je mogoče podpisati pobudo za izboljšanje položaja manjšin

Izteka se rok za zbiranje podpisov pod pobudo Minority SafePack, je zapisano v dopisu, ki nam ga je poslala literatinja in predsednica Slovenskega centra Pen Ifigenija Simonović.

To je evropska državljanska pobuda, s katero bi zavezali Evropsko unijo k sprejetju ustreznih predpisov za izboljšanje pravnega položaja jezikovnih in narodnih manjšin na celini. Do 3. aprila je treba zbrati milijon podpisov.

V 47 evropskih državah živi približno 340 avtohtonih manjšin – to je več kot sto milijonov ljudi. Vsak sedmi Evropejec je pripadnik avtohtone manjšine oziroma narodne skupnosti. Poleg 24 uradnih evropskih jezikov je več kot 60 regionalnih ali manjšinskih jezikov, ki jih govori približno 40 milijonov ljudi.

V vseh članicah EU je treba zbrati milijon podpisov

Ifigenija Simonović piše, da je glavni cilj pobude Minority SafePack – Milijon podpisov za raznolikost v Evropi, da EU sprejme niz pravnih aktov za izboljšanje zaščite oseb, ki pripadajo narodnim in jezikovnim manjšinam, ter okrepitev kulturne in jezikovne raznolikosti. To naj vključuje politične ukrepe na področju regionalno govorjenih jezikov in jezikov manjšin, izobraževanja in kulture, regionalne politike, sodelovanja, enakosti, avdiovizualnih ter drugih medijskih vsebin pa tudi regionalne (državne) pomoči.

Za uspeh pobude bi bilo treba v vseh članicah EU do 3. aprila zbrati milijon podpisov, hkrati pa v vsaj sedmih državah preseči določen prag podpisov. Evropsko državljansko pobudo lahko v vsaki članici EU podprejo državljani, ki imajo pravico voliti v evropski parlament (v Sloveniji so to vsaj 18 let stari državljani, ki morajo navesti svoj EMŠO). Akcija poteka po spletu, kjer so formularji za posamezne države dostopni na spletni strani www.minority-safepack.eu.

Polna usta, malo podpisov

Po podatkih te spletne strani je do včeraj iz Slovenije podpisalo pobudo 2458 ljudi, potrebnih je 6000 podpisov. Predvideno število so močno presegle v Romuniji, na Madžarskem in Slovaškem. Skupno so doslej v vseh državah Evropske unije zbrali 848.015 podpisov.

Podatke je mogoče poslati tudi v pisni obliki na Klub koroških Slovencev v Ljubljani, Erjavčeva 26, p. p. 1723, 1101 Ljubljana. Poskrbeli bodo za vnos podatkov na spletni portal in tudi tako preprečili sramoto, »da imamo v Sloveniji polna usta besed o solidarnosti z manjšinami, ne zmoremo pa zbrati minimalnega števila podpisnikov evropske državljanske pobude«.

Vestnik, Murska Sobota

- O Madžaru Balatončiju in Slovenki Murki. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 11, 15. marca 2018, str. 20

Premiera predstave za otroke Miškinega gledališča

Dvojezična predstava, ki k sodelovanju povabi tudi gledalce, na zabaven način ozavešča o tem, kako pomembno je živeti v sožitju

V kulturnem domu v Črenšovcih je bila premiera dvojezične predstave za otroke Balatonči in Murka v izvedbi Miškinega gledališča. V humorni predstavi, ki je namenjena otrokom po 3. letu, sta nastopili Miša Gerič Špacapan in Ana Raščan.

Predstava govori o Slovenki kokoški Murki in Madžaru krtu Balatončiju, ki se ne razumeta preveč, a premagata vse stereotipe, postaneta najboljša prijatelja in spoznata, kaj je v življenju res pomembno.

Ko se krtke Balatonči priseli h kokoški Murki, se ta ravno pripravlja na tekmovanje v polki. Vedela je, da nekdo prihaja, in upala, da bo nov sosed petelin, ki bo postal njen soplesalec, a zna Madžar Balatonči plesati edino čardaš, raje pa se posveča kuhanju bograča in se pripravlja na bogračiado. Drug drugemu sta tujca, ki govorita različna jezika, saj Murka, ki govori slovenski jezik, ne razume madžarskega jezika, v katerem govorita Balatonči. Poleg tega imata tudi različne navade in običaje ter drugačen način življenja, kar v njuno vsakdanje življenje prinese nesoglasja in spore. Koga pa ne bi na primer motilo nenehno poslušanje harmonike?

Zgodba pa se še dodatno zapleta, ko Murka ne dobi plesalca, Balatonči pa si opeče prst in ne more več kuhati. Nesreča in smola ju povežeta, tako da mu Murka pomaga kuhati bograč na tekmovanju, on pa se z njo udeleži tekmovanja v polki.

Tako prek kuhanja in plesa, čeprav ne poznata jezika in navad drug drugega, ter ob nenavadnih in smešnih pripetljajih postaneta najboljša prijatelja. Pokažeta, da se lahko spora gozujemo tudi neverbalno, hkrati pa pri tem povabita otroke, da jima pomagajo razumeti, kaj govorita. V predstavo je vpletenih tudi več besednih iger, saj lahko imajo enako ali podobno zvoneče besede v drugem jeziku drugačen pomen, na primer kakaš je v madžarščini kokoš, v slovenščini pa pomeni nekaj povsem drugega.

Miša Gerič Špacapan, direktorica in umetniška vodja Miškinega gledališča, je povedala, da je predstava nastala na temelju premagovanja predsodkov in stereotipov, razumevanja odnosov moči v družbi ter posledic pripadnosti, kar je osnova za upoštevanje in spoštovanje različnosti ter dobrih odnosov. O tem govori predstava in tako na zabaven način ozavešča otroke o tem, kako pomembno je živeti v sožitju, ne glede na socialno, ekonomsko, kulturno ali etnično pripadnost.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- V spomin »sinu zadnjega stanjevskega föjnika«. -dm-. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 15. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 11, str. 2-3

»Milan je imel dušo« - je glavna urednica našega tednika Marijana Sukič zaključila svoj kratki pozdrav 8. marca popoldne,

ko se je v razstavnem prostoru monoštrskega Slovenskega doma zbralo lepo število gostov iz Porabja in Pomurja, da bi se spominjali na lani umrlega slovenskega pesnika, pisatelja in literarnega kritika Milana Vincetiča. Spominsko srečanje je priredila Zveza Slovencev na Madžarskem, ob številnih kulturnih delavcih sta se ga udeležila tudi slovenska parlamentarna zagovornica Erika Kóleš Kiss in generalni konzul RS v Monoštru dr. Boris Jesih. Marijana Sukič se je spominjala, kako jo je pokojni pisatelj večkrat spraševal, ali ima kakšno prazno stran, da bi jo zapolnil s kratko zgodbo, če drugo ne, pa »za rezervo«. Porabski Slovenci so Milana Vincetiča dobro poznali, saj so lahko njegove pripovedi brali v časopisu Porabje (največkrat pred božičem ali pred veliko nočjo) in tudi v Porabskem (nekoč Slovenskem) koledarju. Gorički pisatelj se je še nekaj dni pred smrtjo posvetoval s souredniki, kakšno besedo naj tu in tam uporablja, da bodo Porabci čim bolje razumeli njegovo zadnjo zbirko kratkih zgodb »Luna na mesecu« / »Luna na mejseci«. Izida 20. knjige v Knjižni zbirki Med Rabo in Muro pa ni dočakal.

Samo zbirko, ki je v preteklih dveh desetletjih ob vsakem božiču prinašala knjižni dar v domove Porabskih Slovencev, je predstavil njen »boter«, pomurski literarni zgodovinar Franci Just. Sam je z nasmeškom objasn timer, da šteje za »očeta« zbirke novinarja, pesnika in pisatelja Ernesta Ružiča, ki je pred dvajsetimi leti dal pobudo za izdajanje rednih knjižnih publikacij po vzoru Slovencev v Avstriji.

S finančno podporo Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu sta nato Založba Franc - Franc iz Murske Sobotice in Zveza Slovencev na Madžarskem do leta 2016 izdajali knjige v zbirki. V zadnjih dveh letih – po prenehanju delovanja omenjene pomurske založbe - knjižni dar skupaj s Slovensko zvezo izdaja Društvo za humanistična vprašanja ARGO. Franci Just je trpko pripomnil, da je bila podpora Urada za Slovence pred leti res lepa, v zadnjih 3-4 letih pa ne zadošča.

Osnovni koncept zbirke je »graditi duhovni, jezikovni in kulturni most med Slovenci na obeh straneh Srebrnega brega«, je poudaril urednik knjižne serije. Porabci namreč predstavljajo posebno jezikovno in kulturno entiteto, zato se posamezne knjige izdajajo tako v slovenskem knjižnem jeziku kakor tudi v porabskem slovenskem narečju. V dvajsetih letih smo med avtorji našli dve pisateljici (Karolino Kolmanič in Beo Baboš Logar), kar devet pomurskih avtorjev (to so Ernest Ružič, Milan Vincetič, Feri Lainšček, Milivoj M. Roš, Miško Kranjec, Dušan Šarotar, Štefan Kardoš, Ferdo Godina in Branko Šömen), najbolj razveseljivo pa je sodelovanje dveh domačih pisateljev Karla Holeca (kratke zgodbe) in Franceka Mukiča (prva dva porabska zgodovinsko- ljubezenska romana). Med knjige se uvrščajo tudi zbirke pesmi, humoresk in kratkih zgodb. Milan Vincetič je pravkar pilil svoje najnoveše pripovedi pred izidom, ko ga je devet dni pred 60. rojstnim dnevom veliko prezgodaj doletela smrt, je o svojem kolegu-prijatelju povedal Franci Just, ki je nanizal nekaj zanimivosti iz življenja pokojnega: s sestro sta bila dvojčka, odraščala sta kot otroka stanjevskega načelnika železniške postaje na Goričkem. Študiral je slovenski jezik in književnost ter že tedaj formuliral željo, da bi nekoč postal slovenski pesnik. To mu je tudi uspelo, nastopal je širom po Sloveniji in tudi v tujini. Leta 2011 je v Monoštru pripovedoval v sklopu programa »Domanja rejč«.

Že v času študija je natipkal tipkopisno zbirko »Papirnateladvice«, zanjo sam napravil ovitek, in »knjigo« širil s pomočjo fotokopirnice. Napisal je tudi pesem »Kolovrat« v prekmurskem narečju in jo poslal in posvetil Mišku Krajncu. Le-ta mu je priporočal, naj se odmakne od modernizma. Slednji pesmi smo lahko na nedavnem spominskem dogodku prisluhnili v interpretaciji Simone Cizar, sicer predsednice Društva ARGO. Jezik pesmi o Andrašu in Gizi je bil dobro razumljiv tudi za prisotne Porabske Slovence.

Preboj je Milan Vincetič dosegel s pesniško zbirko »Kot slutnja radovedno« skupaj s Ferijem Lainščkoma in Valerijo Perger. Od tedaj je izdal 14 samostojnih zbirk poezije in 12 knjig pripovedne proze. Bil je literarni kritik, publicist in kolumnist, pisal je ocene ter komentiral družbene pojave, kot mentor je svetoval številnim mladim pesnikom. Leta 2005 je za pesniško zbirko »Lakmus« prejel nagrado Prešernovega sklada.

Franci Just je poudaril, da je Vincetič v svojih pesmih izpovedoval človeška nasprotja, disonance v vsakodnevnom življenju. Razmišljal je, kako preseči in razumeti ta nasprotja, ki pa so nujni del bivanja. Imel je izjemen občutek za podobe, bil je izredno vizualen pesnik. Odlikoval ga je občutek za zvok in zven jezika.

Zadnja zbirka pripovedi Milana Vincetiča (»Luna na mesecu« - razmišljal je še o drugih naslovih), vsebuje 16 kratkih zgodb, ki so dogajalno in prostorsko povezane. Odvijajo se na železniški postaji v Stanjevcih s tremi glavnimi junaki (oče progovni čuvaj Jurka, sin Milko in učeni Ravnatelj), deček kot pozorni poslušalec spremlja vse dogajanje. Le-to je stisnjeno v zadnjo četrtno leta 1968 od sovjetskega zatrtja »praške pomladi« do ukinitve goričke železniške proge »Mariške«. Ljudi je resno zaskrbelo za »socializem s človeškim obrazom«. Med Vincetičevimi liki najdemo domačine in tujce, ki pa so vsi nekoliko čudaški.

Za konec je Franci Just še poudaril: »Vincetič je vztrajal, da ima življenje zmeraj dve plati, zmeraj dva obraza - kot Luna in Mesec, kot dobro in slabo«. Vsak njegov lik doživi preobrazbo, kajti stvari se lahko hitro obrnejo. Lep zaključek spominskega srečanja je bil, ko je Simona Cizar doživeto predstavila eno od Vincetičevih črtic »Bači Meghalt« v porabskem narečju. »Prebirajte njegovo zadnjo knjigo s tako ljubeznijo, kot jo je on pisal, kot smo jo mi prevajali in jo vam podarili« - je zaključila Marijana Sukič.

- **Predvolilni forum slovenske zagovornice. M. Sukič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 15. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 11, str. 3**

V teh dnevih slovenska zagovornica Erika Kóleš Kiss, ki je tudi tokrat nosilka slovenske liste, obiskuje slovenske volivce v Porabju in tudi v krajih izven avtohtone naselitve. 7. aprila je imela forum v Slovenskem kulturnem in informativnem centru, ki so se ga udeležili večinoma delavci Slovenskega doma. Navzoče je seznanila z rezultati svojega dela v tem mandatu, med najbolj pomembne dosežke si je štela podpis srednjeročne pogodbe (za 5 let) med Ministrstvom za človeške vire in Državno slovensko samoupravo kot vzdrževalko o dodatnem finansiranju porabskih šol ter preprečitev ukinitve slovenske in hrvaške katedre na Univerzitetnem centru v Sombotelu, potem ko je le-tega prevzela univerza ELTE iz Budimpešte. Vse to je dosegla tudi kot predsednica pododbora za narodnostno šolstvo.

Izpostavila je, da se je v obdobju, odkar obstaja institut narodnostnih zagovornikov, potrojila finančna podpora, namenjena narodnostnim organizacijam in inštitucijam. V novem mandatu bi želela delati tudi na tem, da bi se posodobila infrastruktura, predvsem cestne povezave v Porabju, saj brez sodobne infrastrukture ne bo gospodarskega napredka, ki bi

lahko obdržal mladino na tem območju.

Prosila je tudi za pomoč, da bi se čim več Porabcev registriralo kot slovenski volivci, saj nas je bilo v času foruma na seznamu le kakih sedemsto. Ker tudi sama misli, da nas je veliko več, si bo v naslednjem mandatu prizadevala, da bi navezala stike tudi z odseljenimi Slovenci, ki živijo izven Porabja.

- **Folklorni večer na Cankovi. Gyöngyi Bajzek. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 15. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 11, str. 3**

Turistično društvo Cankova je v soboto, 3. marca, pripravilo 8. folklorni večer. Ljubitelji folklore in ljudske pesmi so se zbrali v gasilskem domu. Na začetku programa je navzoče nagovoril župan Cankove Drago Vogrinčič. Na folklornem večeru so nas razveselile s svojim programom folklorne skupine in ljudski pevci, med njimi Ljudski pevci ZSM Gornji Senik. Zapeli so tri porabske ljudske pesmi pod vodstvom Vere Gašpar.

- **Klara Fodor de ške štiri leta predsednica. Silva Eöry. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 15. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 11, str. 5**

Velki djileš Društva porabski slovenski penzionistov. Društvo porabski slovenski penzionistov (DPSP) je v monoštrskom gledališči melo velki volilni djileš (volilni občni zbor), na sterom so preglednoli svoje delo in gazdúvanje, predstavili plane za leto 2018 in izvolili nauvo vodstvo. Pauleg toga so meli túdi forum s slovensko zagovornico Eriko Köleš Kiss, na konci pa jim je Društvo upokojencev Rogašovci pripravilo veseli kulturni program z naslovom Kak je inda fajn bilau s plesom pa pesmijo, na sterom so se notpokazali folkloristi, gledališka skupina in ansambel Nimam časa.

Po rečaj predsednice Klare Fodor je melo DPSP v začetki preminaučoga leta 107 članov, »v januari je vöstaupilo 12, s toga pet z Gorenjoga Senika, štirge iz Števanovec pa dva iz Varaša, steriva sta se kraj skvatejrala. Daubili smo eno nauvo penzionistko v Slovenskoj vesi. Etak nas je ostalo 97, pa tau je tak ostalo vcejlak do letošnjoga januara. Hvala Baudji, lani smo vekivečno nikoga nej zdjibili.« Društvo je v leti 2017 melo više kak 30 programov, od toga sedem veltji, med sterimi je biu zdaj že tradicionalni slovenski fašenek »za cejli varaš, pri tejm so nam na velko pomauč bili Sakaluvci pa penzionisti iz Rogašovec. Penzionisti smo se nota naravnali više 40, s toga posaba moram vözdigniti za lejpo peldo Megygyes Hugina s cejlo svojo familijov, in tau že več lejt. Vnukico smo samo eno meli svojo, malo Kingó Köncz. Vsevtjüper nas je bilau kaulek 130, steri smo aktivno djali za fašenek, nas domanji je prišlo vsevtjüp 68.«

Klara Fodor je túdi raztolmačila, ka je melo predsedstvo lani šest redni djilejšov »pa ške enoga delovnoga na konci decembra, gda smo ji pogostili, med tejm, ka smo se zgončali za Plan letošnji programov. Tau lüstvo dosta dela, dosta časa nójca pa dosta telefonske ceringe má, zatau ji na leto gnauk pogostimo pa derder ne plačajo vcuj k večerdji. Posaba vözdignem pa se lepau zavalin za velko pomauč Marijani Kovač, pri administracijskoj deli pa Margiti Korpič. Ona vse dokumentira, vse statistike mi napravi nagnauk, je precizna, se redno razmej na tau delo, tašne pa, ka bi vse tau šentja delala, se bojim, ka več nidar nede.« DPSP je v preminaučom leti poceralo 5.812.000 forintov, od toga največ z natečaji tak iz Madžarske kak túdi neka iz Slovenije. 1. januara so meli na računi ške 1.279.000 forintov.

Po tistom, ka so malo vöminili statut (do zdaj je tak bilou, ka je vsakša porabska vesnica mejla po enoga člana, Monošter in Slovenska ves pa po dva, po nauvom pa toga pravila pravila več nega) so izvolili nauvo vodstvo. Za predsednico v nauvom štiriletnom mandati je bila izvoljena Klara Fodor, za podpredsednico Marijana Kovač, za gospodarsko vodjo Margita Korpič, člani predsedstva pa so: Eržika Dravec (Gorenji Senik), Magda Zrim (Dolenji Senik), Eržika Dančecin Kata Nemeth (obe Slovenska ves), Iluška Dončec (Števanovclic), Ana Dončec in Ana Labodi (obe Monošter) pa Emma Karba (Verica-Andovci). Tričlansko nadzorno komisijo de vodila Andreja Kovač, člana pa sta Ferenc Meggyes in Feri Bajzek.

Stara nauva predsednica Klara Fodor se je posebi lepau zahvallila Veri Gašpar in Aranki Schwarcz, sterivi sta duga leta bili članici predsedstva. Cujdala je ške tau, ka joj je mama pravla, ka je niške nej nenadomestljivi, vseeno pa se je odlaučila, ka de ške štiri leta vodila porabske penzioniste: »Moj problem je tau, ka sem maksimalno zahtevna, tak do sebe kak do drüghih, steri delajo v družtvi. Tisto delo, ka ga opravlamo, škem, ka je dobro napravleno.«

Túdi v 2018 leti de DPSP pripravilo dosta lejpoh tak velkih kak mali programov, stere smo januara že predstavili v naši novinaj. Zatau naj vas samo spaumnimo na tau, ka de se godilo že brž, za vüzemske svetke. Na velki petek, 30. marca do penzionisti šli na Predvüzemsko prauško-križno paut, stero pripravljajo v Sakalauvaj. Ške prva do v sredo, 28. marca, za gorejnjeseniške šaulare v Hiši jabolk babice prpovedavale kakšne so inda svejta bile vüzemske šege. Pripravili do túdi rokodelsko delavnico, na steroj do mlajši s pomočtjauv Iluške Časar Dončec pa Margite Korpič delali vüzemske okraske.

- **O slovenski književnosti v Italiji in Avstriji. Zakaj ne še na Madžarskem? Ernest Ružič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 15. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 11, str. 6-7**

Nove knjige

Pri Slovenski matici je izšel zbornik referatov s simpozija o slovenski književnosti v Italiji in Avstriji. Ob tem si dovoljujem takojšnje pripombo, in sicer da si tako ugledna ustanova, kot je Slovenska matica (ustanovljena pred več kot 150. leti) ne bi smela ob organizaciji simpozija privoščiti tako očitne napake, kot je prezrta književnost med Slovenci na Madžarskem. Ne glede na dejstvo, da je slovenska književnost v Italiji in Avstriji na enaki kakovostni ravni kot v Sloveniji, česar za književno produkcijo na Madžarskem (prozo, pesmi in dramatiko, pa tudi publicistiko) ne moremo reči. Toda hkrati ne moremo reči, da je ni oziroma da ni pomembna toliko, da bi njene avtorje ali literarne zgodovinarje, ki se z njo ukvarjajo, (recimo Francek Mukič, Karči Holec ter Franci Just in zdaj že pokojni Milan Vincetič, ki je umrl po simpoziju, kar pomeni, da bi na njem lahko sodeloval) ne bi povabili k sodelovanju na simpoziju. Drugače je s štajerskimi Slovenci v Avstriji, med katerimi ta čas ni pišoče avtorice ali avtorja, ker je edina avtorica Jožefa Prelog zaradi visoke starosti utihnila in pustila le drobno knjižico pesmi v narečju in nemškem jeziku z naslovom Misli pozne jeseni. Kljub temu je vredna omembe, morda v uvodnem delu simpozija in zdaj knjige.

Razprava o književnosti v zamejstvu ni in ne more biti zgolj literarna, kulturološka tema, ampak se dotika tudi političnega položaja Slovencev v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in nemara v najnovejšem obdobju tudi na Hrvaškem (ko so tamkajšnji Slovenci postali po razdružitvi Jugoslavije manjšina).

V tezah za simpozij avtorja akademika dr. Milčka Komelja je posebej naveden pojem enotnega slovenskega kulturnega prostora, zamisel o katerem naj bi nastala prav na Slovenski matici. »V zvezi z njim se zastavlja vprašanje, koliko je ta ideja tudi uresničena in torej pogosto uporabljeni termin slovenska zamejska književnost še upravičen, pa tudi vprašanje, ali Ljubljana v odnosu do slovenske kulture v Italiji in na Koroškem v resnici ravna preveč ignorantsko, kot ji očita akademik Boris Pahor, in da se zato njeni ustvarjalci lahko počutijo celo na stranskem tiru, kot je moč predvidevati iz naslova napovedanega pesnika Miroslava Košute.« Ocena uglednega pisatelja o ignorantskem odnosu Ljubljane do zamejske književne produkcije, zlasti pa njenih avtorjev, verjetno drži, toda zagotovo ni nihče od Slovenske matice zahteval, da ravna enako, ko pripravi simpozij in izpusti Slovence na Madžarskem (in avstrijskem Štajerskem).

Milček Komelj tudi izpostavi: »Delo naših rojakov na robu narodnega ozemlja je lahko obrobno kvečjemu v geografskem smislu, sicer pa po svojem ustvarjalnem pomenu pogosto sega v naše ustvarjalno osrčje, tako kot je v slovenskem slikarstvu v 19. stoletju sodila na primer umetnost Jožefa Tominca. V njem radi vidimo obmejni obrambni ščit, a pogosto hkrati tudi izraz večje odprtosti, manjše zatohlosti, kot v kranjskem središču, kar je posebno razvidno tudi na drugih ustvarjalnih področjih.«

Marko Kravos je svoj prispevek pomenljivo naslovil: Književnost za v muzej ali spogledljiva slovenska drugačnost – o slovenski književnosti v Italiji in Avstriji, o jeziku in počutju v njem. Razmišlja, da se kot ustvarjalec s stičnega pasu zaveda, da so etnična tla pomembna, »da sega moja krošnja v en in drugi kulturni prostor. Kjer bo moje blago naletelo na zanimanje, povpraševanje, tam bo imelo ceno – in tja bo usmerjena tudi moja skrb za čim ugodnejši sprejem. Vrednost umetnine je skratka v njeni univerzalnosti, človeškosti, a obenem je tudi res, da je rodnost v marsičem vezana na okus, tradicijo, spodbudno bralno okolje s kritiško in znanstveno pozornostjo vred.« Avtor zavrača posplošena mnenja, da so zamejci zamorjeni ljudje trpečega videza. Temu se je uprl s svojimi verzi, svobodno mislijo in pisavo. »Sebi sem pač rad živ pesnik, ki se pred zrcalom svoje poezije počeeše in zadovoljno nasmehe.«

»Po sledeh preloma v povojni tržaški prozi« je razprava Marije Pirjevec. Avtorica opomni, da bo obravnavala le nekaj prepoznavnih avtorjev, »ki so bistveno zaznamovali pripovedno prozo po letu 1945 ter njeno slogovno in duhovno dogajanje ...

Tako se neke orientacijske točke v tedanji tržaški prozi dajo postaviti ob imenih Boris Pahor (1913), Alojz Rebula (1924) in Ivanka Hergold (1943-2013).«

Miroslav Košuta v tekstu Na stranskem tiru, ocenjuje, da se pričakovanja potem, ko je Slovenija postala samostojna država, tudi na področju kulture (in tudi na drugih področjih) niso uresničila. Zato je potrebno preprečiti, »da bi bila osamosvojitve zapisana v zgodovino kot samomor slovenskega naroda, ki se je iz pohlepa, lakomnosti, kratkovidnosti, bednega egoizma za trideset Judeževih zlatnikov odpovedal sanjam generacij slovenskih kulturnikov in borcev, odpovedal viziji Pevca (mišljen je France Prešeren, op. avtorja) čigar verze si je izbral kot vodilo in himno, očitno pa s figo v žepu.«

O položaju slovenske

književnosti v Italiji nadaljuje isti avtor pa še Tatjana Brejc, ki daljši članek zaključuje z vprašanjem in odgovorom: »Kako pa bo beseda razvijala sebe skozi novo tisočletje? Na svidenje v naslednji vojni ... Veronika Breclj z navedkom koroškega avtorja Florijana Lipuša: »S književnostjo smo ali nismo«. Avtorica iz Trsta se v članku ukvarja z nekoliko bolj splošnimi vprašanji književnosti, ker se v Trstu kot profesorica na slovenskem liceju srečuje »z vprašanji o smislu slovenske literature in slovenskega jezika«.

Literaturo avstrijskih slovenskih avtorjev predstavljata Andrej Leben in Tomaž Ogris. Andrej Leben o skupnem ali enotnem slovenskem kulturnem prostoru meni, da gre za »utopijo«, ki sega v leto 1848, ko je bila tudi v Celovcu izražena zahteva po združitvi slovenskih dežel znotraj habsburške monarhije, v Sloveniji pa se je ta zamisel pojavila v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, »ko se je Jugoslavija začela odpirati sosednjim državam, leta 1970 pa se je Zveza kulturnih organizacij odločila, da bo podpirala kulturne pobude zunaj Jugoslavije živečih Slovencev, tako tudi na Koroškem.«

Avtor zapiše, da slovenska literatura ni enotna, niti enotno slovenska, »je razvidno iz prakse koroških Slovencev. So avtorji in avtorice, ki pišejo samo v slovenskem jeziku, drugi ustvarjajo v obeh jezikih, tretji samo v nemškem jeziku.« Med koroškimi avtorji je mogoče najti več kombinacij, kljub temu pa velja ocena, da je koroška literarna produkcija bogata in odmevna. Podrobnosti pa spadajo v domeno literarnih teoretikov.

Rastje na razvodju in sotočju je članek Tomaža Ogrisa. Pisec se ukvarja z organiziranostjo koroških pisateljev, našteje vrsto znanih avtorjev, se dotakne založništva. »Prizadevanj za ohranjanje in pospeševanje slovenske besede v Avstriji ne manjka, vendar jih le malokdo opazi in pa zanimanje vse bolj popušča.« Ko piše o reviji Rastje, ki objavlja dela uveljavljenih in mladih avtorjev, vzpodbudno poudari naslov revije Rastje z mnenjem, da Rast je! In rast ni samo na Koroškem in med Slovenci v Italiji, marveč tudi na Madžarskem in v Porabju.

- **Skozi slovenščino do osnov angleščine. A.K. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 15. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 11, str. 7**

Na začetku marca se je v Slovenskem domu v Monoštru začel trimesečni tečaj Skozi slovenščino do osnov angleščine. Namenjen je vsem tistim porabskim govorcem slovenskega jezika, ki bi se radi naučili tudi osnov angleščine. Na tečaj se je prijaviло 9 kandidatov, vodi pa ga učiteljica Andreja Korpič. Nekateri tečajniki že razumejo nekaj angleščine, za druge pa je to prvi stik z jezikom. Predznanje slovenščine pa je vsekakor v veliko pomoč, saj obstaja med indoevropskimi jeziki vrsta podobnosti. Slovenski pregovor pravi: Kolikor jezikov znaš, toliko veljaš. To še posebej velja za angleščino, ki se je po 2. sv. vojni uveljavila kot vodilni mednarodni jezik. Osnovno znanje angleščine nam tako pomaga, da lažje potujemo, komuniciramo s tujci in navezujemo stike v poslovnem svetu. Navsezadnje pa je iz angleščine prišla tudi vrsta izrazov in strokovnih besed, ki jih danes uporabljamo tudi v slovenščini in madžarščini in smo jih tako rekoč že »udomačili«.

- **Zlati jubilej monoštrskih upokojencev. L.R.H. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 15. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 11, str. 7**

V Monoštru so pred petdesetimi leti ustanovili društvo upokojencev. Na okroglo obletnico so se spomnili z razstavo in kulturnim programom. Več aktivnih članov je prejelo razna priznanja. Ob tej priliki so izdali tudi publikacijo z naslovom

Skupnost, v kateri se skriva zaklad.

- **Slovenska lista devetintrideseta. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 15. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 11, str. 7**

Prejšnji teden je Državna volilna komisija izžrebala vrstni red strank in organizacij, ki so postavile državne liste za bližajoče se parlamentarne volitve. Rok prijave državnih list je bil prejšnji torek (6. marec), do takrat je pri Državni volilni komisiji svoje liste prijavilo 40 strank in tudi vseh trinajst manjšin, ki živijo na Madžarskem. Tako bo verjetno na volitvah 53 strank in organizacij, ki se bodo potegovala za volivce. Ali bo na listi res 40 strank, je še negotovo, kajti Državna volilna komisija bo preverila, ali vse stranke izpolnjujejo pogoje za postavitev državnih list. Državna lista se lahko postavi, če ima stranka najmanj 27 poslanskih kandidatov v Budimpešti in na podeželju in je zbrala tudi vse potrebne podpise volivcev v podporo kandidatom. Za kandidature enega kandidata se mora zbrati najmanj petsto veljavnih podpisov. Pri manjšinskih listah pa najmanj 1 odstotek volivcev, ki so se registrirali v volilni imenik kot manjšinski volivci.

Od večjih strank je na seznamu na najbolj »elitnem« mestu stranka socialistov v koaliciji s stranko Párbeszéd (20), na 28. mestu je FIDESZ s krščanskimi demokrati, desničarska stranka Jobbik je na 30. mestu, zelena stranka LMP pa na 45. mestu. Slovenska lista, ki jo je postavila Državna slovenska samouprava in je nosilka liste Erika Köleš Kiss, je na 39. mestu na seznamu.

Mladina

- Pogovoriti se moramo pred volitvami /Grega Repovž. – št. 10, 09.03.2018, str. 2
- Populizem zdaj! (pojem na zatožni klopi) / Vlado Mihelj. – št. 10., 09.03.2018, str. 6
- Skupna šolska jedra : nacionalizem v šoli / Igor Jurekovič. – št. 10, 09.03.2018, str. 14
- Slovenski #Jaztudi : konec samoumevnosti kulture nasilja nad ženskami /Jure Trampuš. – št. 10, 09.03.2018, str. 19-20
- Fantastov ne manjka : infantilnost slovenske politike in zaslepljenost drugih deležnikov sta zastrašujoči /Bogomir Kovač. – št. 10, 09.03.2018, str. 33
- »Iz zgodovine vemo, da lahko fašizem porazi le organizirana levica« : Terry Eagleton, literarni teoretik in marksist : intervju /Marjan Horvat. – št. 10, 09.03.2018, str. 35-39
- Kemal in naša vest : migrantska politika /Igor Jurekovič. – št. 10, 09.03.2018, str. 40-42

Periodične publikacije – kazala

- **Patterns of Prejudice, Volume 52, Issue 1, 2018**
<http://www.tandfonline.com/toc/rpop20/52/1?nav=tocList>
- **Revija ZVON, najstarejša slovenska revija za literaturo, kulturo in družbo**
<http://www.mohorjeva.org/revija-zvon/prva-stran>
http://www.mohorjeva.org/images/upload/2018/02/17291_ZVON_6_2017.pdf
- **Dve domovini / Two Homelands, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU**
Leto: 2018, številka 47
http://twohomelands.zrc-sazu.si/sl/issues/articles_list/47/2018
http://twohomelands.zrc-sazu.si/uploads/issues/1519732794_DD47_web.pdf
- **Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Št. 1, letnik 66, 2018**
<http://kronika.zzds.si/>